

## Türkiye’de cinsel istismar mağduru çocuklarla adli görüşme: Görüşmecinin öznel deneyimi

Belgin Üstün Güllü<sup>1</sup>,  Gülşen Erden<sup>2</sup> 

### Anahtar kelimeler

adli görüşme, cinsel istismar, çocuk istismarı, açık uçlu soru tarzı, kapalı uçlu soru tarzı, YFA

### Keywords

forensic interview, sexual abuse, child abuse, open-closed questions, IPA

### Öz

Çocuk istismarı ve ihmali dünyada milyonlarca çocuğu ve bu çocukların ailelerini etkileyen önemli bir toplumsal sorundur. Fiziksel, duygusal ya da cinsel hangi istismar türüne uğramış olursa olsun çocuk istismarına ilişkin adli süreçte, fiziksel, biyolojik ve psikolojik bulguların doğru şekilde toplanarak değerlendirilmesinin yanı sıra, mağdur çocukla yapılacak olan adli görüşmeler oldukça önemlidir. Adli görüşme, adli olaylarda mağdur ya da şüpheliye tarafsız yaklaşımla, olaya ait bilginin toplandığı, suçun ortaya çıkıp çıkmadığının araştırıldığı ve elde edilen bilginin psikolojik ve hukuki çerçevede incelendiği görüşmedir. Adli görüşme sürecinde çocuğun ifadesinin güvenilirliğinin değerlendirilmesine ilişkin hususlar, adli görüşmecilerin bilgi, beceri, deneyimleri ve ihtiyaçları, görüşme ortamı ve koşulları önemli bir konudur. Bu doğrultuda araştırmamızın amacı, nitel inceleme yoluyla adli görüşmenin yetkinlik ve etkililiğine ilişkin betimleyici bir çerçeve oluşturulmaya çalışılmasıdır. Araştırmada 3 farklı şehirden, adli görüşme deneyimi olan adli görüşmeciler seçilmiştir. Araştırmada altı adli görüşmeci ile çalışılmıştır. Adli görüşmecilerin çalışma alanları ve görüşme süreçlerine uygun olacak şekilde hazırlanmış görüşme formundan yararlanılarak görüşmecilerle yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmış ve görüşme kayıtları Yorumlayıcı Fenomenolojik Analiz (YFA) kullanılarak değerlendirilmiştir. Yapılan görüşmelerin incelenmesi sonucunda tekrar eden sekiz üst tema belirlenmiştir. Bu temalar; cinsel istismara uğramış çocukla adli görüşme deneyimi, zamanla adli görüşmede gerçekleşen değişim, Çocuk İzlem Merkezi çalışma sistemi, alınan eğitimin adli görüşme sürecine katkısı, adli görüşme sürecini etkileyen etmenler, görüşme yapabilmek açısından kendine yönelik değerlendirmeler, adli görüşme sürecinde bölünme-yönlendirilme-tamamlama, adli görüşme alanındaki ihtiyaçlar şeklindedir. Her bir üst tema için katılımcıların söylemlerinden somut alıntılar verilmiştir. Elde edilen sonuçlar alanyazın kapsamında tartışılmıştır.

### Abstract

#### Forensic interview with child victims of sexual abuse in Turkey: The interviewer’s subjective experience

Child abuse and neglect is an important social problem affecting millions of children and their families around the world. Regardless of the physical, emotional, or sexual abuse, in the judicial process regarding child abuse, it is very important to collect and evaluate the physical, biological, and psychological findings correctly, as well as forensic interviews with the victim child. Forensic interview is an interview in which information about the incident is collected, whether the crime has been revealed, and the obtained information is analyzed in a psychological and legal framework, with an impartial approach to the victim or suspect in judicial incidents. In the forensic interview process, the issues related to the evaluation of the reliability of the child’s statement, the knowledge, skills, experiences, and needs of the forensic interviewers, the interview environment and conditions are important issues. In this direction, the aim of our research was trying to create a descriptive framework for the competence and effectiveness of forensic interviewing through qualitative analysis. Forensic interviewers from 3 different cities with forensic interview experience were selected in the study. Six forensic interviewers were employed in the study. Semi-structured interviews were conducted with the interviewees by using the interview form prepared in accordance with the working areas and interview processes of the forensic interviewers, and the interview records were evaluated using Interpretive Phenomenological Analysis (IPA). As a result of the examination of the interviews, eight repetitive themes were determined and concrete quotations from the discourses of the participants were given for each top theme. The results obtained are discussed in the literature.

**Atf için:** Üstün Güllü, B. ve Erden, G. (2023). Türkiye’de cinsel istismar mağduru çocuklarla adli görüşme: Görüşmecinin öznel deneyimi. *Klinik Psikoloji Dergisi*, 7(3), 398-416.

✉ **Belgin Üstün Güllü** · belginstn@gmail.com | <sup>1</sup>Dr. Öğr. Üyesi, Düzce Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Düzce, Türkiye; <sup>2</sup>Prof. Dr., Beykoz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Fakültesi, Psikoloji Bölümü, İstanbul, Türkiye.

**Geliş:** 07.04.2022, **Düzeltilme:** 20.06.2022, **Kabul:** 07.07.2022

**Yazar Notu:** Bu çalışma, birinci yazarın ikinci yazar danışmanlığında hazırladığı doktora tezinden üretilmiştir.



Travmatik yaşam deneyimleri en çok çocukları etkilemekte, çocukların bilişsel, sosyal, fiziksel ve ruhsal gelişim süreçlerine ciddi zararlar verebilmektedir (İnsan Hakları Derneği, 2008). Söz konusu cinsel istismar olduğunda ise, cinsiyet, ırk, sosyal ve etnik köken ayrımı yapılmaksızın çocuğu, ailesini ve toplumu bütünüyle etkileyen önemli bir sorun olarak öne çıkmaktadır (Göker ve ark., 2010; İnan, 2010). Açığa çıkması diğer istismar türlerine göre daha zor olan ve açığa çıktığında da çocuk açısından ciddi travmatik sonuçlar doğuran cinsel istismar sürecinde birçok alandan uzmanın birlikte çalışması oldukça önemlidir. Sadece bireysel olumsuz etkileri yönünden değil toplumsal ve sosyal etkileri yönünden de cinsel istismarın önlenmesi ve özellikle de ortaya çıkarılmasına ilişkin çalışmalar önem arz etmektedir (Paslı, 2019).

Adli süreçte cinsel istismar mağduru çocuğun ifadesinin alınması eksiksiz ve hatasız bir görüşme sürecinin önemine işaret etmektedir (Malloy ve ark., 2015). Bu süreçte çocuktan tekrar tekrar ifade alınmasının gerektiği durumlar ile karşılaşılabilen, çocuk ve ailede tekrarlı ifade alımları ek strese ve ikincil bir mağduriyetin yaşanmasına neden olabilmektedir (Olafson, 2012). Bu süreçte beklenen ise cinsel istismara maruz kalmış çocuğun daha fazla mağdur olmaması ve ikincil bir travma yaşamamasının önüne geçilmesidir. Dolayısıyla, cinsel istismar mağduru çocuklarla çalışırken dikkat edilmesi, adli görüşme sürecinde çocuğu yeniden travmatize etmeyecek bir yaklaşım sergilenerek güvenilir bilgi alınmaya çalışılması önem kazanmaktadır (Paslı, 2019).

Cinsel istismar suçlarındaki ve suça sürüklenen çocuk sayısındaki artışla mağdura olan ilgi ve bu konuda yapılan çalışmaların sayısı artmış (Gönültaş ve Akduman, 2016), mağdurun haklarının daha geniş bir çerçevede ele alınması, ceza adalet sisteminde ikinci kez mağdur edilmelerinin önlenmesine ilişkin girişimlerde bulunulmuştur (Mağdur Hakları İnceleme Raporu, 2014). Bu girişimlerle bazı hizmet modelleri uygulamaya geçirilmiştir. Sağlık Bakanlığı tarafından oluşturulan ve bakanlığa bağlı sağlık kuruluşları bünyesinde olan Çocuk İzlem Merkezleri ve bazı üniversitelerin bünyelerinde oluşturdukları Çocuk Koruma Merkezleri bu hizmet modellerindedir. Bu girişimlerden bir tanesi de Adli Görüşme Odaları (AGO) uygulamasıdır (Şamar ve Urhan, 2020). AGO'lar ikincil örselenmenin önüne geçilmesi için; kişi ve grupların birden çok kez ifade vermelerini engelleyecek, karşı karşıya gelmelerinin sakıncalı olduğu kişilerden uzak durmalarını sağlayacak, iyilik hallerini ve ihtiyaçlarını gözeterek adli sürecin olumsuz etkilerinden korunmalarını sağlayacak 'özel ortamların' oluşturulması amacıyla adliye içerisinde güvenli alanlar olarak tanımlanmıştır (Dağlı ve ark.; AGO Uzman Modülü). Bu makalede Çocuk İzlem Merkezleri'nde cinsel istismar mağduru çocuklar ile görüşmeler yapılabilmesi için özel olarak hazırlanmış adli görüşme odalarındaki adli görüşmelerden bahsedilecektir. Bu görüşme odaları, iki odayı birbirine bağlayan duvar içine monte edilmiş

çift taraflı geniş ayna ile görüşme yapılan, ses sistemi ve kayıt sistemi olan, odanın diğer taraftaki gözlemciler tarafından izlenebileceği ortamlardır (Atılğan ve ark., 2014; Bağ ve Alşen, 2016; Orhan ve ark., 2019). Adli görüşme odalarının, çocuğun dikkatini dağıtmayacak şekilde sade döşenmiş, yeterince havalandırılmış, sessiz, uygun ısı ve aydınlıkta olmasına dikkat edilmektedir (Bayrak ve ark., 2021).

Adli görüşmeler kötü muamelenin her türü ile karşılaşan, kötü muameleye tanıklık eden çocuğun adil yargılanma hakkının, adalete erişim hakkının korunmasına ve adalet sisteminde ikincil mağduriyetinin önlenmesine katkı sağlanması açısından oldukça önemli bir süreçtir. Adli görüşmeler, adli olaylarda mağdur ya da şüpheliye tarafsız yaklaşımla, olaya ait bilginin toplandığı, suçun ortaya çıkıp çıkmadığının araştırıldığı ve elde edilen bilginin psikolojik ve hukuki çerçevede incelendiği görüşmelerdir (Gudjonsson ve Haward, 1998; akt. Alpar, 2017). Çocuk ile yapılan adli görüşmeden elde edilen bilginin nitelik ve niceliğinin sağlanması ve korunması, adli sürecin sağlıklı yönetilmesi açısından önemlidir (Bayrak ve ark., 2021). Adli sisteme dahil olan cinsel istismar mağduru çocuğun ifadesinin alınması önemli olduğu kadar zor da olabilmektedir. Özellikle tek delilin mağdurun ifadesi olduğu durumlarda, çocuğun aktarımları çok daha büyük bir önem taşımaktadır. Dolayısıyla görüşmeleri gerçekleştirecek adli görüşmecilere de bu süreçte önemli görevler düşmektedir (Gönültaş ve Akduman, 2016). Adli görüşmeler, sertifikalı adli görüşme eğitimi tamamlamış hekim, çocuk gelişimcisi, psikolog, sosyal çalışmacı ile hemşireler (çocuk gelişimi, psikiyatri, psikoloji, psikolojik danışmanlık ve rehberlik ve sosyal hizmet alanlarında yüksek lisans yapmış olan) tarafından (Sağlık Bakanlığı, 2017) gerçekleştirilmektedir (Themeli ve Panagiotaki, 2014). Adli görüşmeler araştırmalarla desteklenen, çocuğun gelişimine uygun ve destekleyici bir şekilde objektif bir tutumla sürdürülmektedir (Çağlar ve Türk, 2019). Adli görüşmelerde bilerek veya bilmeyerek gerçeği yansıtmayan bir bildirimde bulunmuş çocuğun bu bildirim sebebi olan ruhsal ihtiyaçları tespit edilmekte ve çocuğun yüksek yararı gözetilerek müdahale alanları oluşturulmaktadır. Tüm bu bilgiler ışığında, istismar şüphesi olan çocuğun ikincil örselenmesinin önüne geçilebilmesi ve ifadenin güvenilirliğinin belirlenebilmesi için çocuğun olaya ilişkin ayrıntılı ve doğru bilgi verebilmesi gerekmektedir. İstismara uğrayan çocuklarla görüşme yapacak uzman, farklı yaklaşım türlerini kullanmada empati ve esneklik gösterebilmeli ve haklarını korumak için daima çocuğun yararına hareket edebilmelidir. Ayrıca, adli görüşmeciler küçüklerin olgunluğu, yaşı, bireysel özellikleri, istismarın türü, kültürel çerçevesi, davanın özellikleri gibi konuları da dikkate alabilmelidir. Adli görüşmecinin rolü sadece doğru bilgi elde etmek değildir, aynı zamanda çocuk mağdurun olası travmatizasyondan da korunmasıdır (Themeli ve Panagiotaki, 2014). Adli süreçte çocuktan güvenilir bilgi almak konusunda adli görüşmecinin bilgi, deneyim ve

**Tablo 1. Görüşme Yapılan Adli Görüşmecilere İlişkin Demografik Bilgiler**

Kişi	Yaş	Meslek	Medeni Durum	Deneyim Yılı
1. Adli görüşmeci - E	26	SHU	Bekar	3
2. Adli görüşmeci - A	39	SHU	Evli	4
3. Adli görüşmeci - B	40	Psikolog	Evli	3
4. Adli görüşmeci - G	31	Psikolog	Bekar	5
5. Adli görüşmeci - Ç	27	SHU	Evli	4
6. Adli görüşmeci - F	40	SHU	Bekar	7

yetkinliğinin, görüşme sürecini etkili yönetebilmesinin ve görüşme sürecine etki edecek faktörlerin iyi ele alınmasının büyük önemi vardır (Anderson, 1986; Yii ve ark., 2014).

Bu doğrultuda çalışmamızın amacı, çocukların ikincil travmalarının önüne geçmede ve hukuki sürecin güvenilir bir şekilde işleminde önemli olan adli görüşmenin yetkinlik ve etkililiğine ilişkin betimleyici bir çerçeve oluşturulmaya çalışılmasıdır.

## YÖNTEM

### Örnekleme

Bu araştırmada YFA kriterleri çerçevesinde amaca uygun örneklem oluşturulmuştur. Araştırmada kartopu örneklem yöntemi ile deneyim yılları farklı düzeyde olan Çocuk İzlem Merkezi'nde (ÇİM) çalışan ya da daha önce çalışmış olan 6 adli görüşmeci ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Görüşmecilerin farklı illerde görev yapmış ya da yapıyor olmalarına dikkat edilmiş ve görüşmeler 3 farklı ilde çalışmış adli görüşmecilerle gerçekleştirilmiştir. Ankara dışından çalışmaya katılan adli görüşmeciler şu anda ÇİM'de çalışmayan fakat daha önce çalışmış kişilerdir. Gizliliğin sağlanması amacıyla adli görüşmecilerin isimlerinin baş harfleri kullanılmıştır. Katılımcıların demografik bilgileri Tablo 1'de gösterilmektedir. Araştırmaya katılımlarına yönelik ayrıntılı onam formu hazırlanmış ve çalışmaya gönüllü olarak katılmışlardır. Adli görüşmeciler ile yarım saat ile bir saat arasında değişen yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Görüşmelerin analizinde ise *Yorumlayıcı Fenomenolojik Analiz* kullanılmıştır. YFA'da küçük ve homojen örneklem ile çalışılmaktadır (Smith ve Osborn, 2003).

### Veri Toplama Araçları

**Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu** Araştırmada adli görüşmecilerle yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmış ve görüşmecilere bazı ortak sorular da sorulmuştur. Görüşme formu adli görüşmecilerin çalışma alanları ve görüşme süreçlerine uygun olacak şekilde hazırlanmış; çalışmaya dahil edilmemiş iki adli görüşmeci ile yapılan ön görüşmeler sonucunda sorular tam olarak belirlenmiştir. Adli görüşmecilerle yapılan görüşmeler sırasında önemli olduğu düşünülen bazı konularda, adli görüşmecilere maddelerin dışında sorular

da yöneltilmiştir.

### İşlem

Araştırmaya başlamadan önce ÇİM'in bulunduğu bir hastaneden 2017/06/17 karar no ile 10/08/2017 tarihli "*Klinik Araştırmalar Etik Kurul Onayı*" alınmıştır. Yapılan görüşmeler öncesinde katılımcılardan bilgilendirilmiş onam alınmış ve görüşmenin amacı ve yöntemi ile ilgili kısa bir bilgilendirme yapılmıştır. Belirlenen sorular temelinde yürütülen yarı yapılandırılmış görüşmeler 30-60 dk. arasında değişen sürelerde tamamlanmış ve katılımcıların iş yerlerinde ya da uygun gördükleri yerlerde gerçekleştirilmiştir.

### İstatistiksel Analiz

Yürütülen görüşmelerin analizleri Yorumlayıcı Fenomenolojik Analiz (YFA) kullanılarak değerlendirilmiştir. Deşifresi yapılan görüşmeler, yorumlayıcı fenomenolojik analiz ilkelerine uygun olarak analiz edilmiş, deşifreye dair notlar oluşturularak ön temalar çıkarılmış ve aynı işlemler tüm görüşmeler için tekrarlanmıştır. Çalışmanın güvenilirliği desteklemek için, klinik psikoloji alanında doktora derecesine sahip bir hakem tarafından rastgele seçilmiş üç vakanın analizi yapılmıştır ve ulaşılan kodların güvenilirliği incelenmiştir. Güvenirlik değerlendirmesi yapılırken uzmanın kodladığı ifadeler ve ifadelere atadığı kodlar karşılaştırılmıştır. Eşleşen kod oranı incelenmiş, bu inceleme yapılırken uzmanın atadığı kodların, araştırmacı değerlendirmesinde var olup olmadığı, aynı veya benzer bir kod olup olmadığı dikkate alınmıştır. Uzmanın ve araştırmacının yaptıkları kodlamalar sonucunda aynı temaların bulunduğu gözlenmiştir.

## BULGULAR

Mevcut araştırmanın amacı adli görüşmecilerin görüşme deneyimlerini anlamaktır. Yapılan görüşmelerin incelenmesi sonucunda tekrar eden sekiz üst tema belirlenmiştir: 1) Cinsel istismara uğramış çocukla adli görüşme deneyimi, 2) Zamanla adli görüşmede gerçekleşen değişim, 3) Çocuk İzlem Merkezi çalışma sistemi, 4) Alınan eğitimin adli görüşme sürecine katkısı, 5) Adli görüşme sürecini etkileyen etmenler, 6) Görüşme yapabilme açısından kendine yönelik değerlendirmeler, 7) Adli görüşme sürecinde bölünme-yönlendirilme-tamamlama, 8) Adli görüşme alanındaki ih-

**Tablo 2. Analiz Bağlamında Oluşturulan Üst Tema ve Kodlar**

ÜST TEMA	KODLAR
Cinsel İstismara Uğramış Çocukla Adli Görüşme Deneyimi: “Üzölmek Gerçekleri Değiştirmez”	Zorlayıcı/Etkileyici Ölkemizde az bulunan bir yetkinliğe sahip olmuş olmanın verdiği tatmin Bir çocuğa kendisinin anlaşılması olduğunu hissettirmenin mutluluğu
Zamanla Adli Görüşmelerde Gerçekleşen Değişim: “Acemilikten Ustalığa” Çocuk İzlem Merkezi Çalışma Sistemi	Daha deneyimli Kaygıdan uzak ve yetkin Sistematiğ / Kuralları belli Özgünleştirilmiş protokol temelli
Alınan Eğitimin Adli Görüşme Sürecine Katkısı: “Eğitimin Kolaylaştırıcılığı” Adli Görüşme Sürecini Etkileyen Etmenler:	Yeterli ve teşvik edici Deneyim ve öğrenmenin sürece katkısı Görüşme sürecini etkileyen olumlu etmenler Görüşme sürecini etkileyen olumsuz etmenler
Görüşme Yapabilme Açısından Kendine Yönelik Değerlendirmeler: “İnsanın kendini yetkin ya da yeterli olarak değerlendirmesi zor” Adli Görüşme Sürecinde Bölünme-Yönlendirilme-Tamamlama: “Kişiyeye Göre Değişen Tutumlar” Adli Görüşme Alanındaki İhtiyaçlar	Çocuğa göre değişen yetkinlik Her koşulda yetkinlik Süreci yönlendirme ve baskı Sürecin tamamlanmasını bekleme Fiziki ihtiyaçlar (personel sayısı, fiziksel koşullar, malzeme ihtiyacı...) Bireysel ihtiyaçlar

tiyaçlar. Her bir üst tema için katılımcıların söylemlerinden somut alıntılar verilmiştir. Analiz bağlamında oluşturulan üst tema ve kodlar Tablo 2’de verilmiştir.

### **Cinsel İstismara Uğramış Çocukla Adli Görüşme Deneyimi: “Üzölmek Gerçekleri Değiştirmez”**

“Cinsel istismara uğramış çocukla adli görüşme deneyimi” üst teması ağırlıklı olarak “Bu alanda çalışmaya başladığımızda neler hissettiniz?”, “Bu alanda çalışmaya ilişkin motivasyonunuz konusunda neler söyletiniz?”, “Adli görüşmelerinizde nasıl hissedersiniz?”, “İlk görüşmelerinizden bugüne görüşmelerinizi değerlendirecek olursanız neler söylersiniz? gibi temel sorular çerçevesinde alınan yanıtlar arasından derlenmiştir. Bu bağlamda yapılan görüşmelerden ortaya çıkan ortak kodların; zorlayıcı, ölkemizde az bulunan bir yetkinliğe sahip olmuş olmanın verdiği tatmin, bir çocuğa kendisinin anlaşılması olduğunu hissettirmenin mutluluğu olduğu görölmektedir.

Bu üst tema adli görüşmecilerin görüşmelerine ilişkin deneyimlerini nasıl değerlendirdiklerini içermektedir. Adli görüşmecilerin görüşmeleri sırasında zorlandıklarını, ölkemizde az bulunan bir yetkinliğe sahip olmaları nedeniyle tatmin olduklarını, görüşme yapılan çocukları dinleyerek kendilerini anlaşılması hissetmelerini sağlayarak mutlu olduklarını belirtmişlerdir.

**Zorlayıcı:** Adli görüşmecilerin teorikte diğer görüşmelerden farklı görmeseler de adli görüşme yapmanın zor olduğunu düşündükleri görölmektedir. Cinsel istismar mağduru olan çocuklarla görüşme yapmayı herkesin kolay kolay istemeyeceğini, herkesin kaçtığı bir alan olduğunu belirtmişlerdir.

AG<sup>1</sup>-B, “ÇİM’e girdiğimde oradaki çocukları, işte istismar mağduru çocukları görünce zor olacağımı düşündüm. ÇİM’in işleyişini, adli görüşmecilerin yaptıklarını görünce başta bir bocalama yaşadım... İlk zamanlar böyle geçti. Biraz bocalama biraz travmatik demeyeyim de biraz zorluklar oldu. Daha sonra alışınca o yaşadığım şey en düşük seviyeye indi. Şimdi de çocuğun psikolojisi, yaşadığı travmayı düşününce az da olsa etkilenmiyor değilim”

şeklinde kendini ifade etmiş ve adli görüşmenin kendisinde bıraktığı etkiyi dile getirmiştir.

AG-A ise “Açıkçası önce sadece teorik anlamda düşündüğüm zaman bana çok kolaymış ve beni çok mutlu edecekmış gibi hissettim. Çünkü zor bir alanda destek olmak... biraz da zorlandım açıkçası. Ama başladıktan sonra teoride düşündüğüm gibi olmadığını anladım. Hala etkilendiğim, hala neden böyle oluyor dediğim vakalar oluyor”

şeklinde ifadelerde bulunmuştur.

### **Ölkemizde Az Bulunan Bir Yetkinliğe Sahip Olmuş Olmanın Verdiği Tatmin:**

Adli görüşmeciler adli alanda çalışmanın ve görüşme yapmanın ölkemizde az tercih edilmesi ve yeni bir oluşumun içinde olmalarının kendilerini tatmin ettiğine yönelik ifadelerde bulunmuşlardır: AG-Ç çalışma alanını tanımlarken “Güzel bir deneyim. Bana mesleki anlamda katkıları oldu, öğrendiklerim oldu. Hayatımın sonuna kadar da bana katma değeri olacak yani mesleki anlamda. Belki daha sonra aranan personel olma açısından daha etkili olacak” ifadelerini kullanmıştır.

İlk kurulduğu andan itibaren oluşumun içinde olan adli görüşmeciler için kendilerini değerli hissettikleri,

<sup>1</sup> AG: Adli Görüşmeci



ayrı bir yere sahip olduklarını belirttikleri de görülmektedir: Örneğin AG-F şu ifadeleri kullanmıştır:

“Öncelikle birçok şey öğrenmem gerektiğini fark ettim. Öğrenme süreci bana çok keyifli geldi. Sadece öğrenmek değil, ÇİM’in de ilk başlangıçları olduğu için ilk birkaç ayında geldiğim için aslında sadece öğrenmek değil bir sistem oluşturmamın içine dahil oldum. Bu da çok tatmin ediciydi, hem mesleki anlamda kendimi geliştirme fırsatı bulduğumu hissettim hem de bir şeyin temelinde olmak bana iyi hissettirdi. Çünkü göremediğimiz, belirlenmeyen birçok noktası vardı. O belirlenmeyen noktalarla ilgili buranın kuruluşunda çalışan kişiler hocalar bizden daha önce gelmiş yönetim anlamında söz sahibi kişilerin bizim görüşlerimize çok değer verdiğini fark ettim. Bunun da beni hastane sosyal hizmet uzmanı olarak Türkiye’de diğer hastanelerde sosyal hizmet uzmanı olarak çalışanlardan daha ayrı bir yere koyduğunu hissettim.”

#### **Bir Çocuğa, Kendisinin Anlaşılmış Olduğunu Hissettirmenin Mutluluğu:**

Adli görüşmeciler cinsel istismar mağduru çocuklarla görüşme yapmanın zor olduğunu düşündükleri kadar görüşme yaptıkları çocuklarla güven ilişkisi oluşturmamın, görüşme sonrası onları güvenle merkezden göndermenin insanı motive ettiğini de vurgulamışlardır. AG-A için çocuklarla görüşme yapmak büyük bir motivasyon kaynağı (“Onlarla yaptığımız görüşmeden sonra kendilerini daha dik yani suçluluk pozisyonundan kurtulmuş olmaları benim en büyük motivasyonum çocuktan aldığım”) iken AG-F için çocukların görüşme sonrası yüzleri gülererek kurumdan ayrılmaları önemli bir tatmin kaynağıdır: “Çocuğu gülümseyerek gönderme, çocuğun bizi tanımış olmaktan dolayı duyduğu memnuniyet, travma yaşadığını düşündüğümüz çocuğun buradan çok da kötü olmayan tecrübelerle ayrılıyor olması insanı tatmin ediyor”. AG-Ç için de “Onların örselenmelerini engellemek, onlara destek olmak en büyük motivasyon.”

Bazı çocuklar için kuruma tekrar geldiklerinde tanıdıkları bir yüz görmeleri sonrasındaki mutlulukları, gelirken görüşmeciler için yaptıkları resimler görüşmecileri daha da motive etmektedir. Adli görüşmeciler bu deneyimlerini şu cümlelerle ifade etmişlerdir:

“Ben oldukça mutluyum. Şu var, mesleki doyum anlamında çocukla çalışmayı seviyorsanız, ben çocuklara yardım etmeyi sevdiğim için doyum alıyorum açıkçası. Bazen bize güvendiğini söylüyor, beni bırakma diyor, sana bir daha ulaşabilir miyim? diyor. Ki beni en çok etkileyen bazen bana resim yapıyorlar, hediye resim yapıyorlar, beni çiziyorlar, bazen ismini yazıyorlar, kalp yapıyorlar, çiçek çiziyorlar. Asıyorum ben onları odama...” (AG-G)

“Çocuklara yardımcı olabilmek çok güzel. Mesela bazı çocuklar 2-3 defa geliyorlar ÇİM’e farklı olaylardan dolayı ifade vermek için. Kapıdan giri-

yorlar. 2. gelişlerinde “Aaaa .... ablaaa” deyip boynuma sarılıyorlar. “Sen bana çok iyi davranıyorsun, sen çok iyisin” diyorlar. Ya böyle o çocuklara dokunabilmek çok güzel bir şey. Zaten bu mesleği o alanı çekilebilir kılan tek şey de o çocukların o gözlerindeki ışıltı.” (AG-E)

#### **Zamanla Adli Görüşmelerde Gerçekleşen Değişim: “Acemilikten Ustalıkça”**

“Zamanla Adli Görüşmelerde Gerçekleşen Değişim” üst teması “İlk görüşmelerinizden bugüne görüşmelerinizi değerlendirecek olursanız neler söylersiniz?” sorusu çerçevesinde alınan yanıtlar arasından derlenmiştir. Bu üst tema, genel olarak adli görüşmecilerin bu alana girdikleri ilk andan itibaren görüşmelerindeki değişimlerin neler olduğuna yönelik bilgileri içermektedir. Görüşmeciler zamanla daha deneyimli olduklarını, başta yaşadıkları kaygının zamanla azaldığını ve kendilerini daha yetkin hissetmeye başladıklarını belirtmişlerdir.

**Deneyim Kazanma:** Görüşmeciler ÇİM’deki görüşmelerinde her geçen gün deneyim kazandıklarını ve bu deneyimin görüşmelerini ve görüşme sonrası yazdıkları raporlarını olumlu yönde etkilediğini belirtmişlerdir. AG-Ç, “İlk yaptığım görüşmelerde tabi ki daha acemi idim. Kullanmamam gereken cümleleri, kelimeleri kullandım. Yönlendirici sorular da sormuş olabilirim” şeklinde kendini ifade etmiştir. Deneyim kazandıkça çocuğun gelişimsel özelliklerine göre nasıl görüşme yapacaklarını, görüşme sürecini daha iyi yönetebildiklerini de ayrıca belirtmişlerdir:

“Şu anda daha iyi konumdayım. Yaptığım görüşmenin daha iyi daha kaliteli olduğunu düşünüyorum. Daha bilgileri doğru bir şekilde alabildiğimi düşünüyorum çocuktan ya da çocuğa karşı yaklaşım konusunda çocuğu zorlamadan baskı altında olduğunu hissettirmeden çocuğa görüşme sürecinde duraksamalara dikkat çekerek çocuğun psikolojisini daha iyi tartıp ve çocuğun gerçekten o olaydan ne derece etkilenmiş olduğunu bunun derecelendirmesini de daha iyi görüp ona göre davranabiliyorum. Ama ilk zamanlar dediğim gibi tecrübesizlikten kaynaklanan şey vardı. Nerede ne zaman çocuğu yönlendirebileceğimi tam olarak kestiremiyordum.” (AG-B)

“Raporumu geliştirdiğimi düşünüyorum açıkçası. Onun dışında çocuğun duygulanımına anlık destek verebiliyorum. Başlarda ağladığı zamanlar bu bizim istediğimiz bir şey değildi. Fakat şu anda duygulanımına göre davranabiliyorum çocuğun. Onda biraz tecrübe kazandığımı düşündüm. Ki bu görüşme gerçekten deneyimle gelişebilecek bir şey... Geriye dönük sorular sorabiliyorum mesela bu da yıllar içinde geliştirdiğim bir şey. Mesela çok farklı istismar çeşitleri var çok farklı çocuklar var, zekâ geriliği ya da hiperaktivitesi olan çocuklar

var. Deneyim kazandıkça ona göre tepkinizi verebiliyorsunuz, ona göre soruları değiştirebiliyorsunuz.”(AG-G)

**Kaygıdan Uzak ve Yetkin Olabilme:** Görüşmeciler alana girdikleri ilk zamanlarda yaşadıkları kaygının artık üstesinden gelebildiklerini, görüşmeleri sırasında daha rahat olduklarını ve kendilerini yetkin hissettiklerini belirtmişlerdir. AG-Ç'nin zamanla görüşmeleri arasında ciddi farklar olduğunu, şu an yaptığı görüşmelerde kendisini daha yeterli hissettiğini görmekteyiz: “Olayın içine girdikçe ilk yaptığım adli görüşme ve şimdi yaptığım ön görüşme arasında da ciddi farklar var. Şu anda daha yeterli olduğumu düşünüyorum.” Adli görüşme sürecinde savcı, diğer adli görüşmeciler, avukat tarafından izleniyor olmak da görüşmecide kaygıya yol açan durumlardır. Adli görüşmeciler izleniyor olmanın yarattığı kaygının zamanla azaldığını, görüşme sırasında izleyenlerin olduğu düşüncesinden uzak olduklarını da belirtmişlerdir.

“İzlenilmiş olmanın vermiş olduğu bir tarafta, savcı izliyor, avukat izliyor diğer tarafta. Onlar tarafından izlenilmiş olmanın bir şey vardı, kaygısı vardı. Şimdi izlenilmiş olmak, avukat, savcı, AÇSHM temsilcisinin olduğu hiç aklıma gelmiyor. Çocukla olumlu bir yaklaşımla olumlu bir tavır sergileyerek, çocuğu anlatmaya konuşmaya özendiren, konuşmaya özendiren rahatlatmak gerekir. Görüşmeye ikimiz de daha rahat giriyoruz.”(AG-B)

“Görüşme yapmak araba kullanmak gibi. Kazasız belasız oradan çıkmayı planlıyorsunuz. Savcı ne der, şunu şöyle mi böyle mi yaptım. Ama zamanla genel görüşme sistemleri ile ilgili adli konularda bilginiz artıyor, birçok konuda stresiniz azalıyor.” (AG-F)

### **Çocuk İzlem Merkezi Çalışma Sistemi**

“Çocuk İzlem Merkezi Çalışma Sistemi” üst teması ağırlıklı olarak “Görüşme süreciniz nasıl ilerliyor?”, “Görüşmelerinizde hangi protokolden yararlanıyorsunuz?” gibi temel sorular çerçevesinde alınan yanıtlar içinden belirlenmiştir. ÇİM’de çalışan adli görüşmeciler görüşmelerinde belli sistematik bir yol izlediklerini, kurallarının belli olduğunu, görüşmelerinin özgülendirilmiş bir protokol temelinde olduğunu ifade etmişlerdir.

**Sistematik/Kuralları Belli:** ÇİM’de çalışan adli görüşmeciler görüşmelerinde belli sıralar olduğunu, o sıralamaya göre hareket ettiklerini, ÇİM işleyişinin bir ekip işi olduğunu vurgulamışlardır:

“Öncelikle girişimiz vardır, çocuğu tanıyoruz, kaç yaşında olduğu nerede oturduğu, aile ilişkilerini okul durumunu öğreniyoruz sonra gelişme dediğimiz buraya gelme sebebi 5N 1K dediğimiz yerde, ne zaman, kim tarafından oldu bunları tanumuyoruz sonra sonuç bölümünde çocuğa bir

daha başına böyle bir şey gelirse ne yapması gerektiğine dair bir eğitim veriyoruz.” (AG-Ç)

“Önce çocuk ÇİM’e geldiğinde bir ön görüşme yapıyoruz. Ön görüşme sadece bir tanışmadır, olayın üzerinden çok hafif geçme tarzında bir sohbetimiz oluyor... Adli görüşmede ise tanışıyoruz çocukla, sonrasında içerdekileri tanıtıyoruz, yan tarafta bizi izleyenleri, odada kameranın bulunduğunu söylüyoruz, sonra çocuğu tanıyoruz ve çocuğu tanıdıktan sonra da olaya geçiyoruz. Bu bazen çocuğa direkt “senin buraya bir geliş sebebin var” diye soruyoruz. Bazen de işte hani resimlerden yola çıkarak söylüyoruz.” (AG-E)

“İlk başta dediğim gibi bir karşılama oluyor. Çocuk geldiği zaman onu karşılıyor güler yüzlü bir şekilde. Önce ÇİM’i anlatıyorum odaları gezdiriyorum Bir oryantasyon gibi kısa olarak çocuğa uyum eğitimi veriyorum. Bunu yaparken tabi yaklaşımım hep olumlu bir şekilde çocuğu ürkütmeden, onun hizzasına inerek... Çocukla bu olumlu iletişimi kurabilirsem görüşmem çok rahat geçiyor, ön görüşmem. Çünkü ön görüşmede yüzeysel de olsa çocuktan ön bilgileri alıyorum. Adli görüşmede çocuğun ailesine dair bilgi alıyorum. Aile ilişkilerine dair bilgiler alıyorum. Daha sonra neler yaşandı kiminle yaşandı nerede yaşandı tanık var mı yok mu gibi çok ayrıntılara girmeden bilgileri alıyorum. Daha sonra bu bilgileri savcımız geldiğinde savcımızla avukatımızla paylaşıyoruz. Süreç bu şekilde ilerliyor. Çocukla aramızdaki ilişki iletişim iyi olduysa görüşmemiz de çok olumlu rahat bir şekilde geçiyor.” (AG-B)

**Özgülendirilmiş Protokol Temelli:** Adli görüşmeciler görüşmelerini yaparken bir protokol çerçevesinde bunu gerçekleştirdiklerini, istedikleri ve ihtiyaç duydukları anda ise bu protokol kurallarının dışına çıkabildiklerini belirtmişlerdir. Adli görüşmeciler özellikle açık uçlu sorular ile görüşmeye başlanan ve arka arkaya sorular üç açık uçlu sorunun ardından kapalı uçlu sorulara geçilmesini öneren Ratac Protokolünü temel aldıklarını belirtmişlerdir.

“Ratac Protokolünü temel alıyoruz. Ratac Protokolü’nün dışına sıralama konusunda çıkabiliyoruz. Onun dışında genel çerçeve aynı bence. Hani çocuk bazen adını soyadını söyledikten sonra burada aileyi tanıma için onları sonraya bırakabiliyoruz. Anlatmak istiyor belli ki onu bozmuyoruz. Ya da çocuk kendini çok suçlu hissediyorsa bunların onun suçu olmadığı yönünde bir bilgilendirme sunumu yapıyoruz. Rahatlıyor veya utaniyorsa bu bilgilendirmeyi önce de yapabiliyoruz. Sıralama ile ilgili ufak değişiklikler oluyor ama genel anlamda Ratac Protokolü’ne uygun bir işleyiş olduğunu söyleyebilirim.” (AG-A)

“Evet var. Ratac Protokolü. Bu protokol zaten yarı yapılandırılmış. Bu da zaten dışarı çıkışları legal hale getiriyor aslında. Protokol ana noktaları size bırakmış diğer kısımları çocuğun özelliklerine

ve olayın özelliklerine göre size biçimlendirme hakkı vermiş.” (AG-F)

“Ratac Protokolü. Yani yeterli şu ana kadar çocuklarla yaptığımız bazı görüşmelerden alamadığımız tabi bazı bilgiler oluyor direnç gösterme gibi ama bu protokolün çocuklara yardımcı olan bir protokol olduğunu düşünüyorum. İlk girişte çocuk odaya isınıyor, anlatması gerekenleri anlatıyor o nedenle yeterli bir protokol.” (AG-Ç)

### **Alınan eğitimin adli görüşme sürecine katkısı: “Eğitimin Kolaylaştırıcı Katkısı”**

“Alınan eğitimin adli görüşme sürecine katkısı” üst teması ağırlıklı olarak “Cinsel istismar konusunda görüşme yapabilmek için aldığınız eğitim hakkında neler düşünüyorsunuz?”, “Aldığınız eğitimin çalışma hayatınıza ne gibi katkıları olmuştur?” gibi temel soruları çerçevesinde alınan yanıtlar arasından derlenmiştir. Bu üst tema, ÇİM’in adli görüşme sürecine dahil olmadan önce belli bir teorik ve uygulamalı eğitimden geçen ve eğitim sonrası adli görüşmeci olan görüşmecilerimizin, aldıkları bu eğitim ile ilgili neler düşündüklerine, eğitimin çalışma hayatlarına nasıl bir katkısının olduğuna yönelik bilgileri içermektedir.

**Yeterli ve Teşvik Edici:** Adli görüşmecilerin aldıkları eğitimden memnun ve mutlu oldukları, eğitimi adli görüşmeci olmak için yeterli düzeyde buldukları görülmektedir. Görüşmeciler eğitimin yeterli ve teşvik ediciliği konusunda şu ifadelerde bulunmuşlardır:

“Ben ÇİM’in eğitimine gittiğimde 1 yıllık yeni memurdum, yeni atanmıştım. ÇİM’in eğitimine bayılmıştım. Çok güzel geçmişti benim için. Hem teorik kısmı olsun hem de sonrasındaki kısmı olsun. Hani ÇİM’de çalışmaya teşvik edici bir eğitim oldu. Eğitimden kaçayım ya da ÇİM’de çalışmayım tarzında değil de özendirici bir eğitimdi. Ben çok beğenmişim, çok hoşlanmışım ki benimle beraber eğitime katılan herkes de aynı şeyleri söylemişti ki isteksiz gelenler bile çok memnun oldular ÇİM’in eğitiminden.” (AG-E)

“Eğitim oldukça yeterli ve gerçekten güzel bir eğitim. Teorik ve uygulamalı bir eğitim. Teorik eğitimde bu alandaki hocalarımız önce sunumlar yaptı, bizleri dinlediler, mutlu olduğum bir eğitimdi. Hatta bu zamana kadar aldığım eğitimlerin en güzeli olarak hatırlıyorum ben bunları. Uygulama eğitiminde de görüşmelerimiz izleniyor puanlanıyor değerlendiriliyor. Aslında bu eğitimi alanıyan hiç kimse bu görüşmeyi yapamaz.” (AG-G)

“Yani eğitim hakkında 5 gün boyunca teorik bir eğitim alıyoruz, 5 gün boyunca bize anlatılıyor derslerde daha sonrada 3 hafta boyunca da ileri uygulama dediğimiz... 3 hafta boyunca ileri uygulama dediğimiz geliyoruz burada 8 tane vaka alıyoruz sonra da final oluyor, Bence gayet süreç olarak iyi ve yeterli bir süreç insanların bu alanda ça-

alışması için iyi bir eğitim süreci oluyor. Çünkü sürenin çok olması bu alanda çalışmak öyle herkesin düşündüğü kadar kolay değil, belli bir eğitim almanız gerekiyor bende yeterli olduğunu düşünüyorum. Final sınavını geçerse adli görüşmeci oluyoruz geçemezsek olamıyoruz.” (AG-Ç)

**Deneyim ve Öğrenmenin Sürece Katkısı:** Adli görüşmeciler her ne kadar eğitimin bir yol gösterici olduğunu ifade etseler de iyi bir görüşme yapabilmek için deneyimin, adli görüşmecinin ne kadar öğrenmeye açık olduğunun ve öğrendiklerini uygulamaya dökebilmesinin daha önemli olduğunu da belirtmişlerdir. Bu konuda AG-F şu ifadelerde bulunmuştur: “Pratik anlamda deneyimin kişiyi iyileştirdiğini düşünüyorum. Ben eğitimin rehber olarak alınması gerektiğini düşünüyorum.” Adli görüşmecinin görüşme konusundaki bilgisinin, yeteneğinin, kendini yetiştirmesinin, öğrenmeye devam etmenin, verilen eğitimi kullanma becerisinin önemine de vurgu yapan adli görüşmeciler olmuştur:

“Daha önce eğitimini aldığımız görüşme tekniklerini uyguluyoruz çocuğa sonuçta. İletişim, görüşme teknikleri. Bu benim almış olduğum bir eğitimdi zaten ve daha önceden kazanmış olduğum bir eğitimdi. Sadece cinsel istismar mağduru çocuklara karşı bu görüşme, iletişim tekniklerini bu alanda kullanmamıştım. Şimdi bu alanda yaptığım kullandığım becerilerimi çocuk istismarı alanında kullanıyorum.” (AG-B)

“Şimdi bu biraz kişisel yeteneğinize, dili kullanma şeklinize bağlı, biraz da sizin bilgi hazinenize bağlı. O eğitimin tabi ki faydası var hepimiz meslek elemanlarıyız. Bu mesleğin sağlamış olduğu bir avantaj var. Evet. Herkese bir eğitim veriliyor, bir görüşme nasıl yapılacak temel kuralları belirleniyor. O temel kurallar olmazsa böyle iyi bir görüşme çıkmaz. Ama o temel kuralları sunma şekliniz önemli. Bir gence, bir çocuğa bir yetişkine bir soruyu aynı cümlelerle veya aynı ses tonuyla veremezsiniz. Çok örselenmiş, çok korkmuş ya da hiç umursamayan çocuklarla sizin neyi nasıl kullanacağınız sizin tamamen kendi insani birikiminiz ve mesleki deneyiminiz oluyor.” (AG-A)

### **Adli Görüşme Sürecini Etkileyen Etmenler**

“Adli Görüşme Sürecini Etkileyen Etmenler” üst teması ağırlıklı olarak “Bu alanda çalışırken sizi güçlü ve zayıf kılan ya da güçlü ya da zayıf olarak algıladığınız yönlerinizin neler olduğunu düşünüyorsunuz?”, “Bu alanda çalışmanızı etkileyen şeyler (Gerekirse kolaylaştıran, veriminizi arttıran ya da zorlaştıran ve veriminizi düşüren özelliklerinizin) nelerdir?”, “Görüşme sürecinde yaşadığınız zorluklar nelerdir?”, “Bu zorluklarla nasıl başa çıkıyorsunuz?” gibi temel sorular çerçevesinde alınan yanıtlar arasından derlenmiştir. Bu üst tema, cinsel istismar mağduru çocuklarla gö-



rüşme yapan adli görüşmecilerin görüşmelerinde yaşadıkları zorlukların ya da görüşmelerini kolaylaştıran faktörlerin neler olduğu bilgisini içermektedir. Adli görüşmecilerin görüşmelerini etkileyen olumlu faktörlerin yanında olumsuz faktörlerin de olduğu görülmektedir.

**Görüşme Sürecini Etkileyen Olumlu Etmenler:** Adli görüşmeciler bireysel özelliklerine, çocuktan kaynaklanan etmenlere ya da çevresel/dışsal faktörlere bağlı olarak daha etkili, kolay ya da güvenilir bilgi almayı sağlayan bir görüşme süreci geçirdiklerini ifade etmişlerdir. Özellikle evli ve çocuk sahibi olmanın görüşme süreçlerinde olumlu etki yarattığını ifade eden görüşmeciler olmuştur. AG-A çocuğunun olmasını çocukları anlamasını kolaylaştırması açısından bir avantaj olarak görmektedir ve “Çocuğumun olması benim güçlü yanımdır. Onları anlamamı kolaylaştırıyor. Çünkü o mimikleri hareketleri kavrayabiliyorum. Yani kendim bizzat bir aşamaya şahitlik ettiğim için bir anne olarak... Çocuklarla anlaşabildiğimi, onları anlayabildiğimi düşünüyorum” şeklinde ifadelerde bulunmuştur. Benzer şekilde evli ve çocuklu olan AG-B de evli ve çocuklu olmasının kendisinin güçlü yanı olduğunu belirtmiştir: “Evli olduğum için, çocuk sahibi olduğum için tabii ki ben güçlü bir yan olduğumu düşünüyorum, bekâr adli görüşmeciye göre. Çünkü çocuk yetiştirme konusunda, çocuk büyüme, çocuk gelişimi konusunda. Daha bir direkt evde olmam sebebiyle olayın içindeyim yani çocuk gelişimi konusunda. Yani bu konu bir artı benim için.” Evli ve çocuklu olmamasına rağmen çocuklara olan sevgisinin görüşme sürecine olumlu etkisinin olduğunu belirten adli görüşmeciler de olmuştur. Bu konuda AG-E, “Güçlü yönüm bence çocukları sevmem. ÇİM’de çalışmamı yani o alanda çalışmamı kolaylaştıran. Aslında onların o gözlerindeki ışıltıyı görünce bu mesleği yapabilmeyi istemem kolaylaştıranlar.” Bireysel özelliklerine vurgu yapan ve bu özelliklerinin görüşme sürecine olumlu etkisi olduğunu belirten adli görüşmecilerimiz şu ifadelerde bulunmuşlardır:

“Yani biraz nasıl diyeyim sormam gereken soruların neler olduğunu iyi anlıyor ve bilebiliyorum, çocuklarla nasıl iletişim kurulacağını daha iyi biliyorum. Bunlar benim güçlü yönlerim.” (AG-Ç)

“Sabırlıyım. Çocuğu dinliyorum fazla bölmiyorum. Yalan söylediğini düşünsem de yargılayıcı davranmıyorum. Çocuk odaklı yaklaşıyorum. Jest ve mimiklerimle destekleyici davranıyorum. Ses tonum çocuk için rahatlatıcı oluyor. Alan ile ilgili yazını takip ediyorum. Bu durum da çalışma motivasyonumu ve yetkinliğimi korumamı sağlıyor.” (AG-G)

“İnsanın kendisi ile iyi bir şey söylemesi çok kolay değil çalışkanım yani öncelikle onu söyleyeyim. Pozitif geri bildirimler işimi kolaylaştırıyor ve beni motive diyor kesinlikle, evimin yakın olması bu da bir etken. İyi bir iletişim içerisindeyiz Adalet Bakanlığı çalışanlarıyla bu kurduğumuz sempatik

ilişkiler çocukla ilgili söz sahipliğinizi de artırıyor aslında, bu da işimizi kolaylaştırıyor.” (AG-F)

### **Görüşme Sürecini Etkileyen Olumsuz Faktörler:**

Adli görüşmeciler görüşmelerini etkileyen ya da kolaylaştıran olumlu faktörler gibi olumsuz faktörler için de bireysel özelliklerine, çocuğun özelliklerine ya da çevresel/dışsal faktörlere atıfta bulunmuşlardır. Bazı adli görüşmeciler için çocuk sahibi olmak olumlu bir etkiye sahipken bir adli görüşmeci için bu tam tersi bir etkiye sahiptir: “2 çocuğumun olması zayıf yönüm. Zayıf yönüm şöyle; onları kendi çocuklarım üzerinden düşünemiyorum, kendi çocuklarımın yerine koyabiliyorum.” Savcının olumsuz bir etkiye yol açtığını belirten bir adli görüşmeci, “Görüşme sürecimi zorlaştıranlar da benle alakalı değil ama çevresel faktörler işte yönetimdir, savcılardır” şeklinde bir ifade kullanmıştır. Görüşme yaptıkları çocuklarla ilgili güçlükler yaşadıklarını ve bu güçlüklerin görüşmelerine olumsuz yansıdığını ifade eden görüşmeciler de dikkati çekmiştir:

“Yaş grubu çok küçük olan çocukların terminolojisine inmede bazen zorluk çekiyorum.” (AG-G)

“Zayıf yönler dersiniz engelli çocuklarla konuşmakta ve açmakta konuyu anlatma konusunda eksik yön olarak da onu tanımlayabilirim. Mesela burada arkadaşlar engelli çocuklarla daha iyi anlaşılıyorlar ama benim o konuda eksik olduğumu düşünüyorum.” (AG-Ç)

“Ben küçük yaş çocuklarla 2 yaş, 3 yaş, 6 yaş öncesi, 0-6 yaş diyeyim artık çocuklarla çok çok bocaladığımı hissediyorum. O konuda kendimi yetersiz hissediyorum.” (AG-B)

### **Görüşme Yapabilme Açısından Kendine Yönelik Değerlendirmeler: “İnsanın Kendini Yetkin ya da Yeterli Olarak Değerlendirmesi Zor”**

“Görüşme Yapabilme Açısından Kendine Yönelik Değerlendirmeler” üst teması “Cinsel istismar konusunda çocukla görüşme yapabilme açısından kendinizi nasıl değerlendirirsiniz (Gerekirse yeterlik ve yetkinlik konusunda)?” sorusuna alınan cevaplar üzerinden derlenmiştir.

### **Çocuğa ya da Görüşmeye Göre Değişen Yetkinlik:**

Adli görüşmeciler kendilerini yetkin ya da yeterli olarak değerlendirmenin zor olduğunu fakat çocuktan ya da diğer adli görüşmecilerden gelen geribildirimlere, görüşmenin niteliğine ya da çocuğun özelliklerine göre kendilerini yetkin olarak değerlendirip değerlendiremeyeceklerini ifade etmişlerdir:

“Bunu ben değerlendiremem herhalde. Kişisel olarak güvenirlilik çok önemli oluyor benim için. Burada yetkinlik başka birisinin değerlendirebileceği bir şey aslında. Ama ben gerekli bilgileri almışsam, soruları tekrarlayıcı olmamışsam, çocuk kendini iyi hissetmişse evet ben bu işi yapabilmemişsem ben bu işte yetkinim diyebilmeme sebep olu-



yor.” (AG-A)

“Söylediğim gibi 6 yaş üstü çocuklarda yetkinlik yeterlik olarak kendimi çok da kötü hissetmiyorum. Ama çocuktaki gelişim düzeyinde bir gerilik olabiliyor, engelli olabiliyor. Bu durumlarda zorlanıyorum. Çocuk hareketli olabiliyor. Çok sabırlı olmak gerekiyor böyle durumlarda” (AG-B)

“Yani yetkinliğim üzerinden 10 üzerinde 8 veririm herhalde, sadece kendim olduğum için değil. Buradaki başka insanların tepkileri de benim puanımı etkiliyor mesela buraya yeni gelen bir savcımızın da tepkisinden anlıyorum. Hani çocukların tepkileri ve örselenme durumları mesela teşekkür eden çocuklar oluyor, bazen çocuklar bir çocuktan mektup almıştım Ç abi teşekkür ederim iyi ki seni tanımuşum diye o şekilde bazen bizim sandalyelerimizi yeterli olduğumu düşünüyorum yani kendi bakış açım değil. Olumlu geri dönüşler olduğundan dolayı.” (AG-Ç)

“Yani yetkinliğim konusunda da geribildirimlerin olumlu olduğunu görüyorum. Geribildirimlere açığım öncelikle. Duygulanımında ya da çocuğa yönelttiğim sorularda herhangi bir olumsuz dü-  
nütle karşılaşmadım.” (AG-G)

**Her Koşulda Yetkinlik:** Adli görüşmeciler ÇİM’de çalışmaya başladıkları ilk zamanlarda deneyim sahibi olmadıkları için kendilerini yeterli görmemelerine rağmen adli görüşme yapma konusunda deneyim kazandıktan sonra koşullar ne olursa olsun bu alanda her konuda kendilerini yeterli ve yetkin olarak gördüklerini ifade etmişlerdir:

“Kötü olmadığını, ortalamamın üstünde olduğumu düşünüyorum. Bazen bunun tecrübeden mi yoksa yetenekten mi kaynaklı olduğunun ayrımını yapamıyorum. Ama bunu yapmak bana keyif veriyor o yüzden bunu yapmanın ayrımına çok takılmıyorum.” (AG-F)

“ÇİM’e gelene kadar. Yetkin değildim bence. İlk başlarda yeterli değildim ama sonrasında kendim de kitaplar okuyarak makaleler okuyarak bu konuda geliştiğimi düşünüyorum. Çocukların muayeneleri sırasında falan hiç bilmediğim şeyleri ÇİM’de öğrendim.” (AG-E)

### Adli Görüşme Sürecinde Bölünme-Yönlendirilme-Tamamlama: “Kişiye Göre Değişen Tutumlar”

“Adli Görüşme Sürecinde Bölünme-Yönlendirilme-Tamamlama” üst teması ağırlıklı olarak “Görüşme sırasında ayna arkasından gelebilecek olan öneriler görüşmenizi nasıl etkiliyor?” ve “Savcıdan gelen ek soruları nasıl ele alıyorsunuz?” gibi temel sorular çerçevesinde alınan yanıtlar arasından derlenmiştir.

Bu üst temada adli görüşmeciler, aynanın arkasından, savcıdan gelen soruların görüşmelerini etkileyip etkilememesinin savcıdan savcıya göre değiştiğini ifade etmişlerdir. Savcıların bazılarının sorularının so-

rulması için kullanılan iletişim tekniğine bağlı olarak da (bilgisayar ekranı, kulaklık...) baskı yapabildikleri, sürece müdahale edebildikleri, bazılarının ise sürecin tamamlanmasını bekledikleri görülmüştür.

**Süreci Yönlendirme ve Baskı:** Adli görüşmeciler görüşmeleri sırasında savcıdan savcıya değişen bir tutumla yönlendirmeler olduğunu, bazı savcıların yönlendirmelerinin görüşmelerini ve görüşmelerinin akışını bozduğunu, çocukta kafa karışıklığı yaratabildiğini, çocuğa daha önceden soruların tekrar sorulmasının istenmesi ile de çocuk ve görüşmeci arasındaki güven ilişkisinin bozularak görüşmenin güvenilirliğinin bozulabildiğini ifade etmişlerdir:

“Bilgisayar ekranında sürekli yazı yazıldığını düşünün. Mutlaka gözünüz kayıyor. Görmezseniz yazının boyutu büyütülüyor da büyütülüyor. Bu aslında savcı ile alakalı. Bazen zaten görüşmede soracağım soruları bile ekrana yazıyorlar. Bir bakıyorum 20-30 tane soru olmuş. Birikmiş. Sonra şey oluyor bırakıyorum görüşmeyi. Soru cevap haline dönüyor. Bir tükenmişlik geliyor. Kendi soruların var ama sormalarına bile izin vermiyorlar. Karşınızda bir çocuk var. Aslında o planlıyor ne söyleyeceğini, aklında anlatacağı şeyler var ama biz onun anlatacağının dışında absürt bir soru soruyoruz. Akışın dışında bir soru. Çocuğun kafası karışıyor, görüşmenin akışı bozuluyor. Ama nadir olan bir durum bu.” (AG-E)

“Şimdi savcıdan savcıya değişiyor. Bazı savcılar görüşmeye girer girmez biz daha görüşmeyi çocukla ilgili genel bilgileri alırken evle ilgili okulu ile ilgili bir de bakıyoruz ki savcımız... Bizim görüşme şöyle oluyor; görüşme devam ederken savcı bizim monitör aracılığı ile soruyu gönderiyor. Kulaklık fazla takmıyoruz. Daha görüşmenin başında bazı savcılarımız hemen olaya girmemizi istiyor. Hemen soru sormaya başlıyor. Bu bizim istemediğimiz bir durum. Çünkü ilk etapta çocuğu biraz daha görüşmeye hazır duruma getirmek, pat diye savcının istediği bir soruyu sormaktansa... en son sorulması gereken soruyu savcı en başta sorulmasını istiyor. Bu konuda zorlanıyoruz tabii ki. O konuyu sorup sormama konusunda. Bekletiyorum o soruyu sormuyorum. Eğer çok ısrar ediyorsa o soruyu sormak zorunda kalıyorum. Ekranda yazı olarak üst üste yanıp sönüyor sormak istediği soru. Yani sor diye ısrar ediyor. O zaman düzgün bir şekilde sormaya çalışıyorum. Bu şekilde olunca tabii motivasyonumuz düşüyor. İsteddiğimiz gibi bir heyecanla görüşmeye giremiyoruz.” (AG-B)

“Kulaklık sisteminin çok uygun olmadığını düşünüyorum. Monitör sistemi ya da odaya hiçbir şey koymayıp görüşmenin sonunda odadan çıkıp sorunuz var mı şeklinde. Yanlarına gidip dönmek görüşme kalitesi açısından daha önemli olabiliyor. Bazen sıralamaya uygun gelmiyor olabiliyor sorular. Hadi odadan kaynaklı ya da sesle ilgili bir sı-

kıntı oldu duyulmadı. Geriye dönük bir soru sorulabiliyor. Bazen aynı soruyu sormam gerekebiliyor çocuğa. Böyle bir zamanda çocuk onu dinlemediğimi hissetsin istemediğim için, “bu soruyu tekrardan iletmek istiyorum” ya da “doğru mu anladım” diyebiliyorum.” (AG-G)

“Ama arada bir soru sorulduğu zaman bu çok daraltıcı ve dikkat dağıtıcı, görüşmeyi bölücü ve rahatsız edici diyebilirim. Arada bir bölündüğü durumda en son görüşmemde mesela ‘tık tık’ diye bir kapı çalındı. Çocuk ve ben resmen zıpladık. Yani söylediğim şey, bir ses bizi çok dağıttı.” (AG-A)

**Sürecin Tamamlanmasını Bekleme:** Adli görüşmeciler görüşmelerini yaparken bazı savcılarının hiçbir yönlendirmede bulunmayarak görüşmeyi adli görüşmecinin kontrolüne bıraktıklarını, bilgi almak istedikleri konuda soru sormak için bazı savcılarının görüşmenin bitmesini beklediklerini ve hatta adli görüşmecileri görüşmeye girerken “sen en iyisini bilirsin” diyerek motive ettiklerini ifade etmişlerdir:

“Şimdi şöyle; bizim görüşme sürecimizi çoğunlukla etkilemiyor. Çünkü bizim görüşmemiz bittikten sonra savcının yanına o şekilde geçiyoruz, yoksa bizim görüşme yaparken veya çocukla spontane anlatımla olayı anlatırken tabi tek tük oluyor arada ama çoğunlukla bölmüyor savcılarımız. Biz görüşmemizin bittiğini düşünüyorsak savcımızın yanına geçiyoruz, ‘aktaracağınız bir şey var mı?’, diyoruz.” (AG-Ç)

“Bilgilendirildikleri sürece ben çok problem olduğunu düşünmüyorum, bazı çocuklara güven verdiğini de düşünüyorum. ‘Görüşmeyi bölüyor mu?’ ... Başka şekilde iletişim kurmanın daha fazla bölmebileceğini düşünüyorum. Örneğin görüşme içinde kulaklıkla iletişim kuran ve prompter ile iletişim kuranlar var ben onun görüşmenin doğasını daha direkt etkilediğini düşünüyorum. Sonuçta siz yan tarafa geçerken artık görüşmenin çok büyük bir kısmını bitirmiş oluyorsunuz. İyi bir yönerge ve açıklamayla sizi izleyen kişilerle ilgili yaptığınız bir açıklama ve döndüğünüzde soruları yöneltmeden yaptığınız bir açıklamada stresi en aza indiriyor.” (AG-F)

“Görüşmeler tamamen bittikten sonra sorular geldiği için bizim için rahatsız edici değil. Görüşmemiz bitiyor içeri geçiyoruz.” (AG-A)

### Adli Görüşme Alanındaki İhtiyaçlar

“Adli Görüşme Alanındaki İhtiyaçlar” üst teması ağırlıklı olarak “Bu alanda çalışırken nelere ihtiyaç duyuyorsunuz?” ve “Görüşme sürecinin/sisteminin geleceğine ilişkin neler hissediyorsunuz?” gibi temel sorular çerçevesinde alınan yanıtlar arasından derlenmiştir.

Bu üst temada adli görüşmecilerin görüşme yapılan ortamın fiziksel koşulları, çalışma şartları, maddi getirisi, personel sayısı gibi konularda ihtiyaçların olduğunu belirttikleri görülmüştür.

**Fiziki İhtiyaçlar:** Adli görüşmeciler adli görüşme yapılan ortamın, çalışma koşullarının, personel sayısının ve maddi gelirin çalışma motivasyonları için önemli olduğunu ve bu alanda yapılacak iyileştirme çalışmalarına ihtiyaç duyulduğunu ifade etmişlerdir:

Teknolojik anlamda biraz daha desteklenmemiz gerektiğini düşünüyorum, çünkü eğitim birimi olarak geçiyoruz ve bizden istenen ürünlerin çoğu bilgisayar sistemlerinden geçiyor ama buraya ilk alınan elektronik sistemleri kullanıyoruz. Çok ağır, hantal ve gerçekten bazen çok yorucu oluyor. Ayrıca çalışan sayısının vaka yoğunluğuna göre belirlenmesini istiyorum. Bölgemiz için biz 6 kişi azız. Çok fazla vaka alıyoruz. Bununla ilgili bir standardın olmaması ve diğer ÇİM’lerin de o standartlara göre işte artı eksik var diye değerlendirilemiyor olmamız bence bir eksiklik ve çalışma konforunu azaltan bir şey.” (AG-F)

“Çok fazla vaka geldiği zaman evrakları düzenlemek bazen sekreteryaya da yoksa, akşam gelen vaka ya da arka arkaya gelen vakalar bazen o da 3- 4 tane aile görüşme odaları yok ÇİM’lerde. Bazen aynı yerde buldurmamız... birini bekleme alanına koyuyorum birini aile görüşme odasına alıyorum. Ama dışarıda alamam. Birbirleri ile çok fazla temas da etmelerini istemiyorum. Arka arkaya çok vaka gelirse onlara benim aynı zamanı ayırmam gerekiyor. O konuda ve herkesle ilgilenmem. Mesela aile görüşmek isteyebiliyor, avukatı ile görüşmek isteyebiliyor, başka bir aile başka bir ihtiyacı var. Diğer çocukla da ilgilenmek zorundasınız. Aslında adli görüşmeci sayısının da artırılması iyi olur. Sekreteryaya da öyle. Gizlilik çok önemli olduğu için onların da bir eğitimden geçmesi belki. Bir teorik eğitimin de onlara verilmesi de. Çünkü bana şu anda bir sekreter versek deseler. Acaba verilse mi diye düşünürüm. Çünkü merkezin güvenliği de çok önemli. Sekreter oluyor normalde ama bazı yerlerde yok, ihtiyaç olmayabiliyor. Evrak işlerini aslında ben halledebiliyorum şu anda. Vaka sayıları çok çok çok fazla olduğunda aynı anda bütün aileler ve çocuklarla aynı anda ilgilenen kişilere ihtiyaç var. Adli görüşmeci sayısının artırılması en büyük ihtiyaç.” (AG-G)

**Bireysel İhtiyaçlar:** Adli görüşmeciler her ne kadar adli görüşmeci olmak için bir eğitimden geçilmiş olsa da bu eğitim kalitesinin artırılması, revize edilmesi, eğitimin dışında bilinçlendirme çalışmalarının artırılarak bu konuda daha etkili yöntemler geliştirilmesinin önemli olduğu ifade etmişlerdir. Adli görüşmeciler ÇİM’e gelen çocukların ifadelerinin alınıp gerekli işlemlerinin başlatılmasının yanı sıra çocukların takibi konusunda da çalışmalar yürütülmesinin gerekli olduğu görüşündelerdir. Adli görüşmecilerin özellikle eğitim konusunda ihtiyaçlarının olduğunu belirttikleri görülmüştür: AG-F bu konuda “Adli anlamda biraz daha fazla eğitim almamız gerektiğini düşünüyorum hatta bununla ilgili emniyetle bir rotasyon protokolü

yapılabilir” ifadelerini kullanırken; AG-G de benzer bir ihtiyaçtan bahsetmiştir: “Güncelleme eğitimleri bence önemli”. Eğitim dışında cinsel istismar konusunda bilinçlendirme ve farkındalık çalışmaları, adli görüşmecilere verilen değer ve çocukların takip edilmesi gibi başka ihtiyaçlar ise diğer adli görüşmeciler tarafından belirtilmiştir:

“Aslında daha çok bilinçlendirme yapılması gerekiyor. Çocuk şube, emniyetin, öğretmenlerin, ailelerin çok daha sık bu konunun gündemde tutulup daha farklı yöntemler geliştirilebiliyorsa bilinçlendirme farkındalık konusunda. Seminerler olmalı ama tek başına yeterli değil. Farkındalık konusunda, çocuk ihmal ve istismarı konusundan. Böyle durumlarda çocuğa nasıl yaklaşılmalı, bu konularda hala çok yetersiziz. Bunun dışında yani dediğim gibi bu konu sürekli gündemde tutulmalı. Çünkü bu konu süreklilik arz eden bir konu, bitecek bir konu değil. Çocuklar var olduğu sürece bu konu hep devam edecektir.” (AG-B)

“Yani adli görüşmecilere daha çok değer verilmesini isterdim. Bura işin çoğunu adli görüşmeciler yapıyor. Çalışan meslek elemanlarına baktığımızda sekreter, hemşire var ama onlar olmadığı zaman adli görüşmeci bu işi yapabiliyor ama adli görüşmeci olmadığı zaman sekreter veya hemşire bu işi yapamıyor. Bu konuda biraz sıkıntı olduğunu düşünüyorum, biraz da kıymetimizin bilinmesini isterdim tabii. Bunun dışında, yani gelecekte neler bekliyor bilmiyorum ama bir yönetmeliğin olması gerekiyor. Mesela bazı illerde Ratac Protokolü’nün dışında uygulamalar yapılıyor sanırım, adli görüşme anlamında farklılık olmaması gerekiyor. Standardın olması gerekiyor. Gelecek açısından bu Ratac Protokolü’nü güncelleme açısından gelecekte ihtiyaçlara göre güncellenebilir.” (AG-Ç)

‘Takip aşaması’. Çocuk geliyor, burada adli görüşmesi yapılıyor, sonra gidiyor. Bilmiyoruz ne olduğunu. Yine bir meslek elemanımız tarafından takip yapıyoruz. Ama diğer yarısı ne yapıyor çocukların.” (AG-A)

## TARTIŞMA

Bu çalışma kapsamında üç farklı ilde ÇİM’de görev yapan ya da görevinden yakın bir süre önce ayrılmış olan 6 adli görüşmeci ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Çalışma kapsamında, cinsel istismara uğramış çocuklarla adli görüşmeler yapan adli görüşmecilerin, adli görüşme deneyimlerini nasıl anlamlandırdıklarına yönelik bilgi alınmaya çalışılmıştır. Bu amaçla yapılan nitel analiz sonucunda sekiz üst tema belirlenmiştir: 1) Cinsel istismara uğramış çocukla adli görüşme deneyimi, 2) Zamanla adli görüşmede gerçekleşen değişim, 3) Çocuk İzlem Merkezi

çalışma sistemi, 4) Alınan eğitimin adli görüşme sürecine katkısı, 5) Adli görüşme sürecini etkileyen etmenler, 6) Görüşme Yapabilme Açısından Kendine Yönelik Değerlendirmeler, 7) Adli görüşme sürecinde bölünme-yönlendirilme-tamamlama, 8) Adli görüşme alanındaki ihtiyaçlar.

Analiz sonucunda elde edilen üst tema ve kodların, ilgili alanyazın ışığında tartışması aşağıda aktarılmıştır.

### **Cinsel İstismara Uğramış Çocukla Adli Görüşme Deneyimi: “Üzölmek Gerçekleri Değıştirmez”**

Mevcut araştırmada, ÇİM’de adli görüşmeci olarak görev yapan sosyal çalışmacıların cinsel istismara uğramış çocuklarla görüşme yapmak konusunda zorluk yaşadıkları, çocukların travmatik deneyimlerinden etkilendikleri, adli görüşme sürecinin kolay bir süreç olmadığını ifade ettikleri görölmüştür. Cinsel istismar, çocuğun ruh sağlığına ve yaşam kalitesine ciddi zararlar veren travmatik bir yaşam deneyimidir. Bu travmatik süreçte çocukla ilişki ve iletişim halinde olan kişilerin de ikincil travma yaşamaları kaçınılmaz olmaktadır. Etkileşimde bulunulan istismar mağdurunun travmatik yaşantısından etkilenerek ikincil travma yaşayan profesyoneller de günlük hayatlarını sürdürmekte zorluk yaşayabilirler. Örselleyici olay ile dolaylı yoldan ilişki kuran birey, en az birincil travma mağduru kadar travmatik olaydan etkilenebilir (Kâhil ve Palabıyıkoglu, 2018). Adli görüşmecilerden biri görüşme yapmaya başladığında cinsellik konusunda çok fazla bir şey bilmediğini, yetişkin bir kişi olarak kendisinin bu kadar şey bilmezken bu kavramları çocukların ağzından duymanın çok zor bir süreç olduğunu da vurgulamıştır. Görüşme yapılan sosyal çalışmacılar adli görüşmelerinde birçok kişi tarafından tercih edilmeyen ya da az bulunan bir yetkinliğe sahip olmanın verdiği bir tatmin ile çocuklara yardımcı olmanın, onlara kendilerini anlaşılmış hissettirmenin mutluluğunu da yaşadıklarını ifade etmişlerdir. ÇİM, çocuğun yüksek yararını gözeterek, ikincil örselenmesinin önüne geçebilmek amacıyla cinsel istismar şüphesi olan çocuğun ifadesinin alınması, aile görüşmesinin ve muayenelerin yapılması, raporlarının hazırlanması için eğitimli personelin ve gerekli araç gereçlerin bulunduğu, işlemlerin her aşamada yürütüldüğü merkezdir. İlk olarak, 2010 yılında pilot çalışmayla Ankara’da bir eğitim araştırma hastanesinde açılmıştır (Bağ ve Alşen, 2016). Sağlık Bakanlığı Şubat 2020 verilerine göre şu an 44 ilde 47 ÇİM hizmetlerini sürdürmektedir. Sayısı giderek artan ÇİM’lerde çocuğun yüksek yararı doğrultusunda çalışan adli görüşmeciler için çocuklara yardımcı olabildiklerini bilmenin ve Türkiye genelinde sayısı az olduğu için bu merkezlerde çalışmanın, cinsel istismar konusunda düzenlenen pek çok eğitimde görev almanın onlar için tatmin edici bir etkiye sahip olduğu gözlenmiştir.



### **Zamanla Adli Görüşmelerde Gerçekleşen Değişim: “Acemilikten Ustalık”**

Yapılan görüşmelerde adli görüşmecilerin ÇİM’de adli görüşmeci olarak ilk başladıkları zaman ile şimdiki zamanı değerlendirmeleri istendiğinde kendilerini daha deneyimli gördükleri, yaptıkları işi daha kaliteli yaptıkları, kaygıdan kurtularak artık daha rahat görüşme yaptıkları görülmüştür. "Deneyim" öğrenmenin en önemli kaynaklarından biridir. Öğrenme deneyimlerinin düzenlenmesi süreci, geçmiş deneyimlerin değerlendirilmesi, şu anda yaşanmakta olan deneyimlerin izlenmesi-denetlenmesi ve gelecekte yaşanması olası deneyimlerin planlanmasını kapsamaktadır (Peri-Mutlu ve Mutlu, 2017). Deneyimsel öğrenme ise, adından da anlaşılacağı gibi, deneyimlerden öğrenmeyi içermektedir. Kolb’a göre deneyimsel öğrenme, deneyimin kavranması ve dönüştürülmesiyle bilginin yaratılması sürecidir (Kolb, 1984; akt., Peri-Mutlu ve Mutlu, 2017). Adli görüşmecilerin de zamanla görüşmelerinde yaptıkları hatalardan ders çıkararak, hangi yaş ya da özellikteki çocuğa nasıl yaklaşılması gerektiği konusunda yeni bilgiler yaratıp uygulamaya koyarak ve adli görüşmelerinde görüşmelerini kolaylaştırıcı yöntemler deneyerek önemli bir öğrenme sürecinden geçtiklerini ve öğrenmenin bu alanda bitmeyerek devam eden bir süreç olduğunu ifade etmişlerdir. Görüşme yaptıkça deneyim kazanan adli görüşmeciler artık daha rahat ve kaygıdan uzak görüşmeler yaptıklarını da ifade etmişlerdir. Deneyim kazandıkça öğrenen görüşmeciler için kaygı, öğrenmeyi engelleyen bir etkiden çıkıp öğrenmeye katkısı olan bir etken olmuştur. Adli görüşmecilerin bilgi kazandıkça stres ve kaygılarının azaldığı görülmüştür. Kaygının öğrenmeye etkisi kişilere göre farklılık göstermektedir. Bilgili, benlik saygısı yüksek, akademik başarısı olan kişilerin kaygıdan daha uzak bir öğrenme deneyimi yaşadıkları görülmektedir (Aydm, 2017). Adli görüşmecilerin hemen hemen hepsi, adli görüşme yaparken temkinli olduklarını, her çocukla görüşürken az da olsa kaygı yaşadıklarını dile getirmiş olsalar da iyi bir adli görüşmeci olduklarını da belirtmişlerdir. Aynı zamanda kendilerine mesleki açıdan güvenen kişiler olduklarını, çocukların gereksinimleri kadar görüşme üzerine kendi yeterliliklerinin de farkında olduklarını ve bu bağlamda mesleki doyum yaşadıklarını görüşmelerinde dile getirmişlerdir.

### **Çocuk İzlem Merkezi Çalışma Sistemi**

Adli görüşmeciler içinde buldukları sistemin kurallarının net ve sistematik bir işleyişe sahip olduğunu belirtmişlerdir. Adli görüşmecilerin anlatımlarına göre, ÇİM’de cinsel istismar şüphesi olan bir çocuk varsa; şüpheye vakıf olan ilgililerin (anne-baba, sağlık çalışanları, öğretmenler...) durumu ivedilikle kolluk kuvvetine iletmesi ve kolluk kuvvetlerinin de mağdur olma şüphesi taşıyan çocuğu, hiçbir görüşme yapmadan sivil bir ekip ve sivil bir araçla ÇİM’e ulaştırma-

sıyla sürecin başladığı görülmektedir. Cumhuriyet Savcısı, müdafî Avukatı, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü temsilcisi ya da aile görüşmecisinin aynalı odanın diğer tarafında olduğu ve gerektiğinde kulaklık, bilgisayar ekranı ya da görüşmenin sonunda savcı yanına gidilerek görüşmeye müdahale edilebildiği bir süreçtir. Ön görüşme ve aile görüşmesinin aile ile yaptığı görüşme sonrasında; çocuk adli görüşme odasına alınmakta, adli görüşmeci kendini ve odayı tanıttıktan sonra görüşmeye başlamaktadır. Adli görüşmeci çocuğa, aileye ve çocuğun aile ile olan ilişkisine yönelik bilgileri aldıktan ve görüşmedeki kuralları açıkladıktan sonra istismara yönelik görüşme sürecine girmektedir. Adli görüşmeciler görüşme sırasında açık uçlu sorular kullanmaya özen gösterdiklerini, ihtiyaç halinde ya da çocuğun özelliklerine bağlı olarak kapalı uçlu sorulardan (5N1K) faydalandıklarını belirtmişlerdir. Görüşme sonunda varsa savcıdan gelen ek sorular da alındıktan sonra çocuğun sonraki süreçte kendisini korumasına yönelik verilen kısa bir eğitim sonrasında görüşmelerini bitirdikleri görülmüştür. ÇİM’lerin işleyiş ve yapısına dayalı mevcut alanyazına bakıldığında da mevcut çalışmadan elde edilen verileri destekleyici bilgiler dikkati çekmektedir (Atılgan ve ark., 2014; Bağ ve Alşen, 2016; Orhan ve ark., 2019). Adli görüşmeler sistematik ve kuralları belli olmasına karşın Türkiye’ye özgü bir görüşme protokolü ile, ÇİM’e getirilen çocuklar ile alanında uzman meslek elemanlarınca, yarı yapılandırılmış adli görüşmeler yapılmaktadır. Bu görüşme standartları, T.C. Sağlık Bakanlığı tarafından belirlenmiş olup düzenli, sertifikalı eğitimler ile çocukla adli görüşmeciler yetiştirilmektedir (Sertifikalı Eğitim Standartları, 2015). Görüşme standartları, Amerikan Çocuk Savunuculuk Merkezi (Child Advocacy Center) modelinde en sık tercih edilen Corner House Ratac Protokolü’ne göre şekillendirilmiştir (Bağ ve Bilginer, 2018). Ratac Protokolü 1989 yılında Minnesota’da “Cornerhouse Çocuk Koruma Birimi” tarafından geliştirilmiştir. İlişki kurma (rapport), anatomi tanımlaması (anatomy identification), dokunmanın sorgulanması (touch inquiry), istismar senaryosu (abuse scenario) (burada anatomik bebekler kullanılabilir) ve kapatma (closure) aşamalarından oluşmaktadır. Ratac protokolünde de “neler oldu her şeyi anlat” sorusu ile serbest çağrışıma izin verilmektedir. Bu soruyu takiben gerektiği durumlarda evet/hayır soruları sorulabilmekte, yaklaşık 3 kez sorulan açık uçlu sorunun arkasından kapalı uçlu soruların sorulması tercih edilmektedir (Anderson ve ark., <https://www.cornerhousemn.org>). Adli görüşmeciler Ratac Protokolü temelli görüşmeler yaptıklarını söylemelerine rağmen her görüşmecinin çocuklardan öykü alırken farklı uygulamalar yaptıkları, bazılarının anatomik resim kullanırken bazılarının kullanmadığı, bazıları açık uçlu soru ile başlarken bazılarının başlamadığı ya da bazılarının da yönlendirici soruları kendi görüşme tarzlarına göre kullandıkları, bazılarının daha hızlı adli görüşme yaparken bazılarının daha ayrıntılı ve fazla sorular sorarak daha uzun görüşmeler yaptık-

ları dikkati çekmiştir. Bu farklı uygulamaların adli görüşmecilerin deneyimlerine, görüşme yaptıkları çocukların yaşlarına ve görüşme sırasında kendilerini ifade edip edemediklerine, dil gelişimlerine, istismar öyküsünün karmaşıklığına, görüşme bitiminde ek soru olup olmadığına göre değişebildiği izlenimi araştırmanın nicel aşamasındaki video kayıtlarının izlenmesi sırasındaki gözlenenlerden ve nitel araştırma sırasındaki adli görüşmecilerden alınan bilgilerden edinilmiştir.

### ***Alınan Eğitimin Adli Görüşme Sürecine Katkısı: “Eğitimin Kolaylaştırıcılığı”***

Görüşmeciler, adli görüşmeci olmadan önce hem teorik hem de uygulamalı bir eğitim sürecinden geçtiklerini, bu eğitimin görüşmelerine önemli katkılarının olduğunu, yol gösterici bir etkiye sahip olduğunu ifade etmişlerdir. Bunun yanı sıra adli görüşmeci olmak için eğitimin gerekli olmasına rağmen insanın kendini nasıl yetiştirdiği ve geliştirdiğinin de deneyimlerinden öğrendiklerinin de eğitim kadar önemli olduğunu vurgulayan adli görüşmeciler olmuştur. Çocuklarla adli görüşme yetişkinlerle yapılan adli görüşmelerden farklıdır. Çocuklar yasal süreçleri, soruşturma ya da kovuşturma süreçlerini anlayamadıkları için durumun ciddiyetini de anlayamamaktadır. İfade alma sürecinde yeterli bilgi verecek düzeyde olamayabilmekte ya da süreç onları korkutabilmektedir. Bu nedenle de çocuğu hem adli sürecin yarattığı travmadan korumak hem de adli sürecin doğru bir şekilde işlenmesine katkı sağlamak için adli görüşmecilerin çocuklarla nasıl görüşme yapacağını çok iyi bilmeleri gerekmektedir. Adli görüşmecinin adli psikoloji alanındaki yasal süreçler, kuramlar ve araştırmalar konusunda, çocuk hakları konusunda, gelişimsel psikoloji, çocuk ve yetişkin psikopatolojisi, gözlem ve görüşme teknikleri, psikolojide etik ilkeler ve mesleki ahlak kuralları konusunda bilgi sahibi olması gerekmektedir. Özellikle cinsel istismara uğramış çocuklarla çalışacak olan uzmanların ise özel bir eğitim almalarında fayda vardır (Anderson, 1986). Görüşmecilerin aldıkları eğitim hem işlerini kolaylaştırmakta hem de görüşmede en iyi uygulama standardına ulaşmalarında onlara yardımcı olmaktadır (Yii ve ark., 2014). Adli görüşmeci eğitimleri ile T.C. Sağlık Bakanlığı tarafından belirlenmiş olup düzenli, sertifikalı eğitimler ile çocukla görüşme yapabilecek adli görüşmeciler yetiştirilmektedir (Bağ ve Bilginer, 2018). Bu sertifikalı eğitim programı, teorik eğitim, sınıf içi uygulama ve saha uygulaması olarak yürütülmektedir. Teorik ve uygulamalı dersler günde en çok sekiz ders saati olacak şekilde ve her bir ders 40 dakika olacak şekilde yapılmaktadır. Teorik eğitim 40 saat ve 5 iş günü olacak şekilde ve uygulamalı eğitim 216 saat 27 iş günü olacak şekilde verilmektedir. Sertifika alabilmek için eğitim programının en az yüzde doksanına katılım zorunluluğu aranmaktadır. Teorik eğitim sonunda teorik sınav çoktan seçmeli olarak, uygulama eğitimleri sırasında da uygula-

ma değerlendirmeleri yapılmaktadır (Sağlık Bakanlığı, 2017). Verilen eğitimle adli görüşmecilere çocuklardan ifade alırken nelere dikkat etmeleri konusunda bilgiler de verilmektedir. Özellikle yargılayıcı ve suçlayıcı olmamaları, tehditkâr olmadan kabullenici bir ortam yaratmaları, çocuğun gelişim düzeyine uygun bir dil kullanmaları, açık uçlu, yönlendirici olmayan sorularla serbest çağrışıma izin vermeleri konuları adli görüşmecilere anlatılmaktadır (Atılğan ve ark., 2014). Tüm adli görüşmeciler aynı eğitimden geçmelerine karşın bazı adli görüşmecilerin bu eğitim sürecini teşvik edici ve yeterli buldukları, bazılarının “eğitim şart ama deneyim ve adli görüşmecinin öğrenme sürecine devam ederek kendini geliştirmesi daha önemlidir” görüşünde oldukları gözlenmiştir. Adli görüşmecilerin görüşmelerinde kişisel özellikleri, uzmanlık bilgisi ve danışmanlık becerileri önemli bir rol oynamaktadır. Araştırmalar, görüşmecinin empati kurma, sabırlı ve sakin olma, duyarlı ve sıcak yaklaşma, ilişki kurma ve çocukla etkili iletişim kurma gibi özelliklerinin görüşmede etkili olduğunu göstermektedir (Sağlık Bakanlığı, 2017). Bu nitelikler güvenilir bir ifade elde etmede ve aynı zamanda çocuğu ikinci kez mağdur olma riskinden korumada önemli bir rol oynamaktadır (Themeli ve Panagiotaki, 2014).

### ***Adli Görüşme Sürecini Etkileyen Etmenler***

Adli görüşmeciler görüşmelerini etkileyen hem olumlu hem de olumsuz etmenlerden söz etmiştir. Adli görüşmeciler ilgili olumlu ve olumsuz etmenlere yönelik bilgi verirken; bunları bireysel özelliklerine, çocuğun özelliklerine ya da çevresel/dışsal faktörlere bağlamışlardır. Görüşmeciler bazı özellikler için süreçlerini hem olumlu hem de olumsuz yönden etkilediğini söyleyerek iki yönlü geribildirimlerde bulunmuştur. Özellikle evli olmak ve çocuk sahibi olmak bu faktörler arasındadır. Çocuklarla nasıl iletişim kuracaklarını bildiklerini, ihtiyaçlarının farkında olarak görüşme yürütebildiklerini, çocuğa kendisini sorguda hissettirmeyecek bir görüşme yürütebilme becerisine sahip olduklarını belirttikleri görülmektedir. Adli görüşme çocukları yargılamadan, onların gelişimlerine uygun bir dil kullanmayı, aradaki güven ilişkisini sarsmadan ve çocuğun kendisini suçlu hissetmesine yol açacak davranışlardan kaçınmayı gerektirmektedir. İstismara uğrayan çocukların görüşme yapacak uzman, farklı yaklaşım türlerini kullanmada empati ve esneklik gösterebilmeli ve haklarını korumak için daima çocuğun yararına hareket edebilmelidir. Bunun için küçüklerin olgunluğunu, yaşını, özelliklerini, istismarın türünü, kültürel çerçevesini, davanın özelliklerini vb. dikkate alabilmelidir (Themeli ve Panagiotaki, 2014). Bu özelliklere sahip çocuklarla adli görüşme yapmak bazı adli görüşmeciler için zorlayıcı olmazken bazı adli görüşmeciler özellikle küçük yaşta ya da gelişim geriliği olan çocuklarla görüşme yapmanın zorlayıcı olduğunu ifade etmişlerdir. Daha küçük çocuklar-

la görüşme yapmak, özellikle yeterli gelişim ve iletişim düzeyine ulaşmadıkları için zor olabilmektedir (Ackerman, 2010). Küçük yaş grubu çocukların dışında zihinsel yetersizlik söz konusu olduğunda da adli görüşmecinin baş etmekte zorlandığı koşullarda görüşme süreci olumsuz yönde etkilenmektedir. Bu gibi durumlarda görüşmenin daha yönlendirici ve seçenekli tarzda yapılmasının önemini vurgulayan çalışmalar mevcuttur (Brown ve ark., 2017). Çünkü bu çocuklar görüşmede soruları anlamakta, ifadelerini aydınlatmaktada ya da güvenilir bilgi vermekte zorlanmaktadır (Brown ve Lewis, 2013; Henry ve ark., 2011). Bu bağlamda çalışmanın nicel aşamasında da adli görüşme kayıtlarından, adli görüşmecilerin zihinsel geriliği olan çocuklarla görüşürken daha kapalı uçlu sorulara ağırlık verdikleri görülmektedir.

### ***Görüşme Yapabilme Açısından Kendine Yönelik Değerlendirmeler: “İnsanın Kendini Yetkin ya da Yeterli Olarak Değerlendirmesi Zor”***

Adli görüşmeciler kendilerini yetkin ya da yeterli olarak değerlendirmenin zor olduğunu fakat çocuktan ya da diğer adli görüşmecilerden gelen geribildirimlere, görüşmenin niteliğine ya da çocuğun özelliklerine göre kendilerini yetkin olarak değerlendirip değerlendiremeyeceklerini ifade etmişlerdir. Adli görüşmeciler güvenilir bir şekilde ifade almışlarsa, meslektaşlarının görüşmeye ilişkin geribildirimleri olumlu ise, çocuk çok küçük yaş grubu değilse ya da zihinsel engeli yoksa kendilerini yetkin ve yeterli olarak değerlendirmektedir. Bu adli görüşmecilerin dışında bazı adli görüşmecilerimiz kendilerini her koşulda yetkin olarak değerlendirmiştir. Görüşme öncesi hazırlıktan sonra görüşme sırasında çocuktan doğru bilgi almak için adli görüşmenin yapıma şekli çok önemlidir. Bu nedenle de uzmanlar, görüşme koşullarını çocuğun gelişim düzeyine ve çocuğun özel becerilerine uyarlamak için mümkün olan her çabayı gösterme becerisine de sahip olabilmelidir (Saywitz ve Camparo, 1998). Adli görüşmelerinde bu becerilerini ortaya koyabilen görüşmeciler yetkin ve yeterli bir görüşme gerçekleştirmiş olabilirler. Araştırmanın nicel aşamasında adli görüşmecilerin zihinsel engeli olan, küçük yaş grubu, konuşmayı reddeden çocuklarla görüşmeler yaptıkları, görüşme sırasında çocuktan ifade alma sürecinde zorlandıkları, buna rağmen çocuğun ifade vermesini sağlamak ve çocuğu rahatlatmak adına çaba gösterdikleri dikkati çekmiştir.

### ***Adli Görüşme Sürecinde Bölünme-Yönlendirilme-Tamamlama: “Kişiye Göre Değişen Tutumlar”***

Adli görüşmeciler görüşme süreçlerinde değişen tarzlarda müdahalelerin olduğunu, bu müdahalelerin görüşmelerini olumlu ya da olumsuz yönde etkileyebildiğini belirtmiştir. Kendi görüşme koşullarında yaşamamış oldukları müdahalelerle ilgili de açıklamalarda bulunmuşlardır. Adli görüşmeciler görüşmeleri sırasında

da savcıdan savcıya değişen bir tutumla farklı müdahalelerle karşılaşabildiklerini, bazı müdahalelerin, görüşmeyi ve görüşmelerinin akışını bozduğunu, çocukta kafa karışıklığı yaratabildiğini, çocuğa daha önceden soruların tekrar sorulmasının istenmesi ile de çocuk ve görüşmeci arasındaki güven ilişkisinin bozulması olarak görüşmenin de güvenilirliğinin bozulabildiğine işaret etmişlerdir. Bazı adli görüşmeciler de görüşmelerini yaparken ayna arkasından hiçbir müdahaleyle karşılaşmadıklarını, görüşmenin adli görüşmecinin kontrolünde seyrettiğini, görüşme yöntemleri konusunda bilgi ve deneyime sahip savcıların soru sormak için görüşmenin bitmesini beklediklerini ve hatta görüşme başında adli görüşmecileri “siz en iyisini bilirsiniz” diyerek motive ettiklerini ifade etmişlerdir. Görsel ve sesli uyarıların, çocuğun bilişsel işlevlerini ve ifade sürecini önemli ölçüde etkilediği öngörülebilmektedir. Görüşmenin bu tarz bölünmesi nedeniyle, özellikle küçük çocukların dikkati kolayca dağılabilecektir. Öte yandan travmatik bir süreç olan istismar yaşantısı nedeniyle “zaten tetikte” olması yüksek olasılıklı olan çocukların hangi yaşta olursa olsun görüşme sürecinin bölünmesine tepkileri sadece dikkatin dağılmasıyla sınırlı kalamayacak ve olaya ilişkin anlatımları da olumsuz etkilenecektir. Bu çalışmada da video kayıtlarının izlenmesi sırasında adli görüşmecinin odadan soru almak için sık çıkışları ya da savcıdan gelen sorular için görüşmenin sonunun beklenmeyip görüşme sırasında iletilmek için görüşme odasının kapısının vurulması sonucunda çocukların görüşmeyi sürdürmekte zorlandıkları ya da ifadelerinin akışının bozulduğu gözlenmiştir. Bunların dışında üçüncü kişilerin rahatsız etmesinden ve herhangi bir nedenle (telefona cevap vermek gibi) görüşmenin kesilmesinden de kesinlikle kaçınılması gerektiği alanyazında da şiddetle vurgulanmaktadır (Themeli ve Panagiotaki, 2014). Alanyazında da görüşmenin akışını bozan müdahalelerinin görüşmeyi olumsuz etkilediğine yönelik sonuçlar da dikkati çekmektedir (Orhan ve ark., 2019). Çocukların ÇİM’e getirilerek ifade alınmalarını istemeyen, çok sayıda istismara uğrayan çocukların girişinin yapıldığı ve ifadelerinin alındığı ÇİM’lerde sürekli olarak hizmet sunmak istemeyen savcılarının yanı sıra ÇİM’lerde alınan ifadelerde de fazla müdahaleci yaklaşımların (adli görüşmeciden görüşmeyi hızlandırmasını talep etmesi, adli görüşme sırasında ifade odasındaki cama vurması, dikkat dağıtması gibi) gibi durumlarla karşılaşabildiği bilinmektedir (Orhan ve ark., 2019). İster tedavi amaçlı olsun ister adalet sistemine yardım amaçlı olsun görüşme sürecinin dışsal faktörler ya da üçüncü kişiler tarafından kesintiye uğratılmaması, görüşmeci ile görüşen kişi ya da çocuk arasındaki güven ilişkisinin sarsılmaması gerekmektedir. Adli görüşmecilerin hemen hemen hepsi, savcı müdahalesi uygun zaman ve koşulda yapılmazsa, bunun ifade alma sürecine ket vurduğunu ifade etmiştir. Araştırmamızın nicel aşamasında görüşmeye savcı müdahalesi bulgularına da yer verilmiştir. Nicel aşamasının gerçekleştirildiği merkezde adli görüşmeciler



savcının yanına giderek soruları olup olmadığını öğrenerek, ona göre çocuklara sorularını yöneltmektedir. Bu sistemle çalışan adli görüşmeciler savcının yanına giderek sorusu olup olmadığını öğrenerek görüşmeyi sürdürme yöntemini diğerlerine (camın tıklatılması, ekrana soru gönderilip, anında o sorunun sorulmasının beklenmesi) göre uygun bulduklarını ifade etmişlerdir ancak, nicel aşamadaki video izlemleri sırasında adli görüşmecilerin odadan çok sık çıktıkları durumda çocukların kaygılarının arttığı, hatta bazılarının ne zaman biteceğini sorduğu dikkati çekmiştir. Bu nedenle savcının yönelttiği/yönelteceği sorular için hangi yöntemin uygun olduğu konusunda yapılacak çalışmalara gereksinim olduğu değerlendirilmiştir.

### **Adli Görüşme Alanındaki İhtiyaçlar**

Adli görüşmecilerin görüşme yapılan ortamın fiziksel koşulları, çalışma şartları, maddi getirisi, personel sayısı gibi konularda ihtiyaçların olduğunu belirttikleri görülmüştür. Adli görüşmeciler teknolojik sistemleri yaygın olarak kullanmalarına rağmen bu sistemlerinin yeterli ve kaliteli olmadığını, gelen vaka sayısına oranla personel sayısının yetersiz olduğunu, yoğun çalışma sistemlerine rağmen yaptıkları işin maddi getirisinin kendileri için tatmin edici olmadığını ifade etmiştir. Bu ihtiyaçların yanı sıra bazı adli görüşmeciler eğitimin de önemli bir ihtiyaç olduğunu, adli görüşmeci yetiştirme eğitim sisteminin gözden geçirilmesi ve standartlaştırılması gerektiğini ve ÇİM’de görülmüş ve ifadesi alınmış çocuğun izleminin de yapılmasına ihtiyaç duyulduğunu ifade etmişlerdir. ÇİM’de ifadesi alınan çocuklara, ÇİM’deki tüm işlemleri bittikten sonra ihtiyacı olan ve diğer sağlık kurumlarına yönlendirildikten sonraki aşamada ve takip sürecinde neler olduğu konusunun bilinmediği ya da tekrar bir mahkeme sürecine girip girmediğine yönelik bilgi sahibi olunmadığı da sıklıkla dile getirilmiştir. Standart bir görüşme protokolü her iki tarafı da rahatlatılabileceği gibi, bu protokolün uygulamayı kolaylaştıracağı ve adli sürecin doğru ve açık bilgilerle ilerlemesine yol açacağı düşünülmektedir. İzlem, çocuğun yararı, ailenin yararı ve doğru yönlendirme, özellikle personel istihdamı ve eğitimi konusunda da alanyazında destekleyici bilgiler mevcuttur (Orhan ve Ulukol, 2017). Türkiye’de Çocuk İzlem Merkezlerinin yaygınlaştırılma çabaları devam ediyor olsa da daha fazla sayıda eğitilmiş personel ve konsültan hekim ihtiyacı, merkezlerin ilçelerde mevcut olmayışı önleme hizmetlerinin tam anlamıyla istenen seviyeye varmadığını göstermektedir (Yüksel ve ark., 2013).

Görüşme odaları görüşmenin yapıldığı oda (ifade alma odası), teknik oda (dinleme odası), bekleme odası olmak üzere en az üç odadan oluşmaktadır. Görüşme odalarının nasıl olması gerektiği konusundaki öneriler açıktır. Odalar dar ve karanlık olmamalı, belirli bir boyutta olmalı, ayrıca aydınlık ve ferah olmalıdır. Soğuk veya rutubetli olmamalı ve iyi havalandırılmalıdır.

Sessiz bir yerde olmalı, gizlilik ilkesine imkân tanıyacak fiziksel nitelikte olmalı (örneğin ses yalıtımı yapılmış oda, ses geçirmez kapı vb.) ve rahatsız edilmemelidir. Odanın giriş kapısının dışında, içerde görüşme yapıldığını belirtecek bir sistem yer almalıdır. Oda sakin renklerle (açık ve pastel) boyalı olmalıdır. Sanığın erişiminin olmadığı bir bekleme odası bulunmalıdır. Bu bekleme odası çocuğun aktif bir şekilde zaman geçirebilmesine imkân tanıyacak bir şekilde donatılmış (oyuncak, kitap, kalem vs.) olmalıdır. Görüşmenin video ve ses kaydını gerçekleştirmek üzere gerekli ekipman bulunmalıdır (Atılğan ve ark., 2014). Bu ekipmanların hemen hemen hepsi tüm ÇİM’lerde mevcuttur. Buna rağmen ÇİM’lerde olması gereken ancak her ÇİM’de olmadığı ya da yeterli teknik kalitede olmadığı belirtilen ihtiyaçlar da vardır. Teknik donanımın belirlenmesinde en temel ilke, ifadenin alınması ve görüşme sürecinin sürdürülmesini mümkün olduğunca kolaylaştıran bir sistemin kurulması olmalıdır. Örneğin kamera kayıt sistemini ve mikrofonu çalıştırmak için tek bir düğmeye basmak yeterli olmalıdır. Örneğin SEGBİS sistemi ile uyumlu bir biçimde mahkeme salonlarından görüşme odalarına bağlantının da kolay ve basit bir biçimde olması sağlanmalıdır. Çocukların ifadelerinin ikinci kez alınarak, ikincil mağduriyetlerinin oluşmasını engellemek için, görüşmeler uygun teknik ekipmanlar (ses sistemi, kayıt sistemi gibi) ile gerçekleştirilmelidir (Atılğan ve ark., 2014).

### **Sonuç ve Öneriler**

Cinsel istismar tüm dünyada toplumsal bir sorundur ve çok sayıda çocuk cinsel istismara uğramaktadır. Çocukların gelişimsel süreçleri dikkate alındığında onlarla adli görüşme yapmak güvenilir bilginin elde edilmesi ve ikincil bir travmaya maruz kalmamaları açısından önem taşımaktadır. Adli süreçte çocuktan güvenilir bilgi almak konusunda adli görüşmecinin bilgi, deneyim ve yetkinliğinin, görüşme sürecini etkili yönetebilmesinin ve görüşme sürecine etki edecek faktörlerin iyi ele alınmasının da büyük önemi vardır.

Çalışmada görüşme sürecine önemli etkisi olacağı düşünülen sonuçlardan biri adli görüşmecilerin görüşmeleri sırasında standart bir protokol kullanılmalarına yönelik bulgudur. Adli görüşmecilerden alınan bilgilere göre her ne kadar istismar görüşmesine başlamadan önce alınan bilgiler standart olsa da istismar öyküsü alınmaya çalışılırken görüşmecilerin kullandıkları soru tarzları, öyküyü alışı biçimleri kişiden kişiye değişmektedir. Uygulama açısından bakıldığında uzmanlar arasında olduğu gibi kurumlar arasında da farklı uygulamaların olduğu görülmektedir. Ortak bir yaklaşımın olmaması, adli görüşmelerin yeterliliğini azaltmasının yanı sıra yapılan görüşmelerden yeterli bilgi sağlanamadığı için çocukla birden fazla görüşme yapılmasına da zemin oluşturmaktadır. Bu nedenle mevcut çalışmadan elde edilen verilerin ülkemiz için

uygun bir protokol geliştirme fikrinin önünü açacağı düşünülmektedir.

Cinsel istismara yönelik yapılan adli görüşme hem çocuk hem de görüşmeyi yapan sosyal çalışmacı için zorlayıcı bir süreçtir ve çocuğun görüşmede rahat olması, görüşme için güvenmesi, güvenilir bilgi vermesi açısından oldukça önemlidir. Görüşme sırasında çocuğun bilgi vermesini zorlaştıracak koşulların en aza indirilmesi, çocuğa sorulacak ek soruların alınmasına yönelik hangi yöntemin uygun olduğu konusunda yapılacak çalışmalara gereksinim duyulmaktadır. Adli görüşme sürecinin sağlıklı ilerleyebilmesinde çocuklar kadar görüşmecilerin de ihtiyaçları oldukça önemlidir. Personel sayısının artırılması, eğitimin sisteminin yeniden gözden geçirilmesi, ortamın fiziksel koşulları ve maddi getirisinin iyileştirilmesine yönelik çalışmalar yapılmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

## BEYANLAR

**Etik İlkeler Uyumluk Beyanı** Çalışma için Çocuk İzlem Merkezi'nin bağlı bulunduğu hastaneden 2017/06/17 karar no ile 10/08/2017 tarihli "Klinik Araştırmalar Etik Kurul Onayı" alınmıştır.

**Çıkar Çatışması Beyanı** Araştırmacılar arasında çıkar çatışması bulunmamaktadır.

## KAYNAKLAR

- Ackerman, M. J. (2010). *Essentials of forensic psychological assessment (2. baskı)*. John Wiley ve Sons, Inc.
- Alpar, G. (2017). Adli psikolojik görüşme. E. Şenol-Durak ve M. Durak (Ed.), *Adli psikolojide gözlem görüşme ve psikolojik değerlendirme* içinde (s. 1-30). Nobel Yayıncılık.
- Anderson, J., Ellefson, J., Lashley, J., Miller, A. I., Olinger, S., Russell, A., Jstaufer, J. ve Weigman J. The Cornerhouse Forensic Interview Protocol: Ratac® <https://www.cornerhousemn.org/images/CornerHouse RATAc Protocol.pdf>
- Anderson, W. (1986). Stages of therapist comfort with sexual concerns of clients. *Professional Psychology: Research and Practice*, 17, 352-356.
- Atılğan, E. U., Yağcıoğlu, S. ve Çavdar, Y. (2014). Çocuklarla adli görüşme için rehber. Ankara: Adalet Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, Türkiye Adalet Akademisi, UNICEF Türkiye. [www.cocuklaricinadalet.org](http://www.cocuklaricinadalet.org).
- Aydın, P. Ç. (2017). Kaygı ve endişe. *Türkiye Klinikleri, Journal of Psychiatry-Special Topics*, 10(4), 228-236.
- Bağ, Ö. ve Alşen, S. (2016). Çocuğun cinsel istismarının değerlendirilmesinde yeni model: Çocuk izlem merkezleri. *İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hastanesi Dergisi*, 6(1), 9-14.
- Bağ, Ö. ve Bilginer, Ç. (2018). Çocuk izlem merkezlerinde yürütülen sağlık hizmetlerinin gözden geçirilmesi. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*. 25(1), 83-89.
- Bayrak, N. G., Gürhan, N. ve Karakaş, D. (2021). Türkiye'de çocuk izlem merkezleri, adli görüşme süreci ve hemşirelerin rol – sorumlulukları, *EGEHFD*, 37(3), 217-222.
- Brown, D. A. ve Lewis, C. (2013). Competence is in the eye of the beholder: Perceptions of intellectually disabled child witnesses. *International Journal of Developmental Disabilities and Education*, 60, 3-17.
- Brown, D., Lewis, C., Stephens, E. ve Lamb, M. (2017). Interviewers' approaches to questioning vulnerable child witnesses: The influences of developmental level versus intellectual disability status. *Legal and Criminological Psychology*, 22, 332-349.
- Dağlı T., Teker, N. ve Kesmez, D. Kırılğan gruplar, özellikli durumlar ve adli görüşme süreçleri, AGO Uzman Modülü.
- Göker, Z., Aktepe, E., Hesapçioğlu, S.T. ve Kandil, S. (2010). Cinsel istismar mağduru olan çocukların başvuru şekilleri, klinik ve sosyo-demografik özellikleri. *S.D.Ü. Tıp Fakültesi Dergisi*. 17(4), 15-21.
- Gönültaş, B. ve Akduman, İ. (2016). Çocuklara yönelik cinsel istismar soruşturmasında mağdur bildirimlerinin önemi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 4, 274-289.
- Henry, L. A., Ridley, A., Perry, J. ve Crane, L. (2011). Perceived credibility and eyewitness testimony of children with intellectual disabilities. *Journal of Mental Health Research in Intellectual Disabilities*, 55, 385-391.
- İnan, M. (2010). *2005-2009 yıllarında Kocaeli Adliye'sinde görülen cinsel istismar konulu davalarda sanık ve mağdur çocukların sosyo-demografik özellikleri ve suçun niteliği* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Kocaeli Üniversitesi: Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kocaeli.
- İnsan Hakları Derneği. (2008). Çocuk ihmali ve istismarını önleme. Öğretmenler ve Aileler İçin Eğitim Kılavuzu.
- Kâhil, A. ve Palabıyıkoglu, N. R. (2018). İkincil travmatik stres. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 10(1), 59-70.
- Malloy, L. C., Katz, C., Lamb, M. E. ve Mugno, A. P. (2015). Children's requests for clarification in investigative interviews about suspected sexual abuse. *Applied Cognitive Psychology*, 29(3), 323-333.
- Olafson, E. (2012) A call for field relevant research about child forensic interviewing for child protection. *Journal of Child Sexual Abuse*. 21(1), 109-129.
- Orhan, G., Ulukol, B. ve Canbaz, H. (2019). Çocuk izlem merkezi modeli ve bu modelde gözlenen sorunlar. *Kriz Dergisi*, 27(3), 178-186.
- Orhan, G. ve Ulukol, B. (2017). Çocuk cinsel istismarı ve Türkiye'de çocuk izlem merkezi (ÇİM) uygulaması. *The Interdisciplinary Journal of Law and Forensic Sciences*, 2(1), 19-35.
- Paslı, F. (2019). *Söylemeye korkmak: Çocuk cinsel istismar vakaları*. Nika Yayınevi.
- Peri-Mutlu, A. ve Mutlu, M. (2017). Öğrenme deneyimi tasarımı. *Açık Öğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 39-76.
- Sağlık Bakanlığı (2017). Çocukla Adli Görüşmeci Sertifikalı Eğitim Programı. Revizyon No: 2.
- Saywitz, K. J. ve Camparo, L. (1998). Interviewing child witnesses: A developmental perspective. *Child Abuse and Neglect*, 22(8), 825-843.
- Smith, J. A. ve Osborn, M. (2003). Interpretative phenomenological analysis. J. A. Smith. (Ed.), *Qualitative psychology. A practical guide to research methods* içinde (s. 218-240). Sage Publications.

- Şamar, B. ve Urhan, B. (2020). Adli görüşme odalarında suç mağdurlarıyla görüşme yapan adli görüşmecilerin deneyimlerinin incelenmesi: Eskişehir adliyesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 31(3), 931- 959.
- Themeli, O. ve Panagiotaki, M. (2014). Forensic interviews with children victims of sexual abuse: The role of the counselling psychologist. *The European Journal of Counselling Psychology*, 3(1), 1-19.
- Yii, S. B., Powell, M. B. ve Guadagno, B. (2014). The association between investigative interviewers' knowledge of question type and adherence to best-practice interviewing. *Legal and Criminology*, 19, 270-281.
- Yüksel, F., Keser, N., Odabaş, E., Kars, G. B., Yurtkulu, F., Daşkafa, F., Arslan, F. ve Cayrat, E. (2013). Çocuk istismarı ve çocuk izlem merkezleri. *Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi*, 12(2), 18-23.



| **Extended Abstract** |**Forensic interview with child victims of sexual abuse in Turkey: The interviewer's subjective experience**Belgin Üstün Güllü<sup>1</sup>,  Gülsen Erden<sup>2</sup> **Keywords**

forensic interview, sexual abuse, child abuse, open-closed questions, IPA

**Abstract**

Child abuse and neglect is an important social problem affecting millions of children and their families around the world. Regardless of the physical, emotional, or sexual abuse, in the judicial process regarding child abuse, it is very important to collect and evaluate the physical, biological, and psychological findings correctly, as well as forensic interviews with the victim child. Forensic interview is an interview in which information about the incident is collected, whether the crime has been revealed, and the obtained information is analyzed in a psychological and legal framework, with an impartial approach to the victim or suspect in judicial incidents. In the forensic interview process, the issues related to the evaluation of the reliability of the child's statement, the knowledge, skills, experiences, and needs of the forensic interviewers, the interview environment and conditions are important issues. In this direction, the aim of our research was trying to create a descriptive framework for the competence and effectiveness of forensic interviewing through qualitative analysis. Forensic interviewers from 3 different cities with forensic interview experience were selected in the study. Six forensic interviewers were employed in the study. Semi-structured interviews were conducted with the interviewees by using the interview form prepared in accordance with the working areas and interview processes of the forensic interviewers, and the interview records were evaluated using Interpretive Phenomenological Analysis (IPA). As a result of the examination of the interviews, eight repetitive themes were determined and concrete quotations from the discourses of the participants were given for each top theme. The results obtained are discussed in the literature.

In terms of protecting the children with suspected sexual abuse within the justice system and preventing their secondary victimization, forensic interviewers' experience, training, and their approach to the children are as important as the forensic interview itself (Paslı, 2019). During the forensic interview process, by showing an impartial approach, interviewers should collect information about the incident, investigate whether a crime exists, and examine the information they have obtained in a psychological framework as well as in a legal dimension (Sağlık Bakanlığı [Republic of Turkey Ministry of Health], 2017). In the forensic interview process, interviewers' responsibilities, knowledge, skills, experiences, and competencies are important factors that will affect the interview process. In this context, the purpose of this research was to try to create a descriptive framework regarding the competence and effectiveness of the forensic interview through a qualitative examination.

**METHODS**

In the present study, 6 forensic interviewers who work-

ed in 3 different provinces, had undergone the training of the Ministry of Health, and had previously conducted or were continuing to conduct forensic interviews were included as participants, and semi-structured interviews were conducted with them. The interviews were carried out using an interview form prepared in accordance with the work areas and interview processes of the forensic interviewers, and the interview records were evaluated using Interpretive Phenomenological Analysis (IPA) principles.

**RESULTS AND DISCUSSION**

As a result of the examination of the interviews, eight recurring superordinate themes were identified. The superordinate themes and codes obtained as a result of the analysis were discussed in the light of the relevant literature.

For the questions regarding their forensic interview experiences with a sexually abused child, the forensic interviewers gave answers as "compelling", "satisfying because they have a rare competence in our coun-

**To cite:** Üstün Güllü, B., & Erden, G. (2023). Forensic interview with child victims of sexual abuse in Turkey: The interviewer's subjective experience. *Journal of Clinical Psychology Research*, 7(3), 398-416.

✉ **Belgin Üstün Güllü** · [belgininstn@gmail.com](mailto:belgininstn@gmail.com) | <sup>1</sup>Asst. Prof., Department of Psychology, Faculty of Science and Letters, Düzce University, Düzce, Turkey; <sup>2</sup>Prof., Department of Psychology, Faculty of Social Sciences, Beykoz University, Istanbul, Turkey.

**Received** Apr 7, 2022, **Revised** Jun 20, 2022, **Accepted** Jul 7, 2022

**Author's Note:** This study is derived from a doctoral dissertation prepared by the first author under the supervision of the second author.



try” and “having the happiness of making a child feel understood”. An individual who establishes an indirect relationship with a traumatic event may be affected by this event at least as much as the primary victim of the trauma (Kâhil and Palabıyıkoglu, 2018). When evaluating in terms of forensic interviewers working for the benefit of the children in Child Advocacy Centers (CACs), opened first as a pilot study in a training and research hospital in Ankara in 2010 (Bağ and Alşen, 2016), it was observed that being able to help the children, working in these centers which are few in number throughout Turkey, and taking part in many trainings on sexual abuse had a satisfactory effect on them.

For the questions about what changes had occurred in their forensic interview experiences over time, they responded that they had “gained experience over time” and that they were “free from anxiety and were competent” as compared to before. According to Kolb, experiential learning is the process of creating knowledge by understanding and transforming experience (Kolb, 1984, as cited in Peri-Mutlu and Mutlu, 2016). For interviewers who learned as they gained experience, anxiety became a factor that contributed to learning rather than a factor that prevented learning. It was observed that the stress and anxiety of forensic interviewers decreased as they gained knowledge (Aydm, 2017).

Forensic interviewers stated that the working system of CACs was “systematic”, “having certain rules”, and “protocol-based”. When looking at the literature related to the functioning and structure of CACs, information supporting the data obtained from the current study draws attention (Atılğan et al., 2014; Bağ and Alşen, 2016; Orhan et al., 2019).

For the questions about how the training they received contributed to the interview processes, the forensic interviewers responded that “education was sufficient and encouraging” and that “experience and learning, as well as training, had an important contribution to the process”. In particular, it is useful for specialists who will work with sexually abused children to receive special training (Anderson, 1986).

Regarding the factors affecting the forensic interview process, the interviewers stated that their marital status or individual characteristics had a positive effect on the interview process. There were also forensic interviewers who stated that their individual characteristics had a negative impact on the interview process; moreover, these forensic interviewers noted that the behavioral characteristics of the child also make the interview process challenging.

Regarding the questions related to the interruption of the forensic interview process, the interviewers stated that some prosecutors tried to direct the process and applied pressure, while some prosecutors waited for the completion of the process and left the interview under the control of the forensic interviewers. There are results in the literature indicating that interventions

that disrupt the flow of the interview negatively affect the interview process (Orhan et al., 2019).

The participants were also asked what forensic interviewers needed. They stated that especially the environment, training and working conditions, staff numbers, and material income were important for their motivation to work, and that improvement works to be carried out in this area were needed. There is also supporting information in the literature (Orhan and Ulukol, 2017).

## DECLARATIONS

**Compliance with Ethical Standards** For the study, "Clinical Research Ethics Committee Approval" dated 10/08/2017 with decision number 2017/06/17 was obtained from the hospital to which the Child Monitoring Center is affiliated.

**Conflict of Interest** There is no conflict of interest between the researchers.

## REFERENCES

- Anderson, W. (1986). Stages of therapist comfort with sexual concerns of clients. *Professional Psychology: Research and Practice*, 17, 352-356.
- Atılğan, E. U., Yağcıoğlu, S., & Çavdar, Y. (2014). *Çocuklarla adli görüşme için rehber*. Adalet Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, Türkiye Adalet Akademisi, UNICEF Türkiye. [www.cocuklaricinadalet.org](http://www.cocuklaricinadalet.org)
- Aydın, P. Ç. (2017). Kaygı ve endişe. *Journal of Psychiatry-Special Topics*, 10(4), 228-236.
- Bağ, Ö., & Alşen, S. (2016). Çocuğun cinsel istismarının değerlendirilmesinde yeni model: Çocuk izlem merkezleri. *İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hastanesi Dergisi*, 6(1), 9-14.
- Kâhil, A., & Palabıyıkoglu, N. R. (2018). İkincil travmatik stres. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 10(1), 59-70.
- Orhan, G., & Ulukol, B. (2017). Çocuk cinsel istismarı ve Türkiye’de çocuk izlem merkezi (ÇİM) uygulaması. *The Interdisciplinary Journal of Law and Forensic Sciences*, 2(1), 19-35.
- Orhan, G., Ulukol, B., & Canbaz, H. (2019). Çocuk izlem merkezi modeli ve bu modelde gözlenen sorunlar. *Kriz Dergisi*, 27(3), 178-186.
- Paslı F. (2019). *Söylemeye korkmak: Çocuk cinsel istismar vakaları*. Nika Yayınevi.
- Peri-Mutlu, A., & Mutlu, M. (2017). Öğrenme deneyimi tasarımı. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 39-76.
- Sağlık Bakanlığı (2017). Çocukla adli görüşmecisi sertifikalı eğitim programı. Revizyon No: 2.